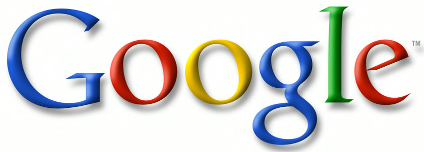
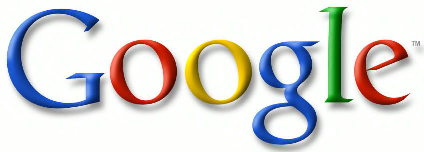

WIDENER
HN NAL9 H

PER HALLSTRÖM

SKOGSLANDET

SKOGSLANDET

DIKTER

AF

PER HALLSTRÖM

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

G.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1904
Printed in Sweden

SKOGSLANDET.

*

I.

I FLORENS.

Nej, skönhet ger ej lycka.
Ej blom, blott doft till hjärtat når.
Blott det blir bröd, som barndom sår.
Här tycks mig luften trycka,
och stumt mot dikt mitt hjärta trår.

Jag går bland oljelunder,
omkring mig ljus och glans och blom.
I krets kring konstens helgedom
stå blåa bergens under,
men dagen blir mig matt och tom.

Mitt land, där hvita natten
nu breder ut sin trolska makt,
där suset våfs från trakt till trakt,
— mitt land af skog och vatten
från fjärran mig i bojor lagt,

och sägner, dem jag gömde
från djup, där tanken såg sig blind,
de nå mig nu med kvällens vind.
Det är mig som jag drömde
med strandens luftning om min kind.

Det blir till ord ur bruset.
Jag vingar ger och lyfts af dem.
Af oro skälfver blod och lem.
Det hvita, hvita ljuset
i skogens natt! — Jag måste hem.

II.

HEMMA.

Hur ung du är, min kära,
hur frisk och ny mot andra land!
Du långa vinterslummern fått,
och du har sofvit djupt och godt.
Nu står du upp med skära
och svala kinder klart i brand.

Se, än stå skogar täta
med dagg från skaparnattens dis,
med orödd strand kring sjö och tjärn!
Ur bergen klirrar det af järn,
och klippor ligga släta
med spåret än af urtids is.

Och ej förgår med åren
en yrselfläkt från köldens dar.
Den krusar våg på sjö och ström
och bringar nyck i lif och dröm.
Mitt land, dig håller våren
i spenslig, evig ungdom kvar.

Som du din stam, de döda
och flocken, nu du kallar din,
af vildmarksbygdens enslingsätt,
och muntra lätt och tysta lätt,
men med all vårens spröda
och djupa vemod i sitt sinn.

När solen smälter flamman,
när himlen lyser bleknadt blå,
här går jag nu på väg och stig
och ser och tänker blott på dig.
Vi skola lefva samman,
beständigt samman nu, vi två,

likt dem som boet bygga,
då lifvet rikt och bräddadt är.
Ibland, i hvardagsstundens grå
sin lycka knappt de akta på,
men känna sig dock trygga
och veta högtidsfröjden när.

Ty aldrig kärft du tänker
på någon ättling af din jord.
I döden bäddar du dem hän.
För lifvet har du mjuka knän.
Du dina sagor skänker,
och jag hvad bäst jag kan af ord.

O, kunde jag få fånga
den sagans skatt, nu halft förglömd,
som första dunkla svaret var
på gåtor, dem du än har kvar,
— som lyst i kvällar långa
för släkt, af mullen länge gömd!

O, finge jag den hålla,
som spelmansstråken Näckens sång!
De åtta drag för fest och dans.
De tre, de rymde allt som fanns,
de gåfvo makt att trolla
och rycka med sig tidens gång.

Men jag har nog, om bara
jag leka får, som barn vid strand,
med blanka stenar, jag sökt opp,
— om mellan fingren vattnets dropp
blott spegla glitterklara,
där flödet lyfts af maktlös hand.

HULDRAN.

I ladans hö vid hagen
sin jägarbädd de redt.
Med långa andedragen
steg frosten, hvit och lätt.
Från gluggen, hvit som lakan,
föll in en månskensflik.
De väcktes upp af skrik
och stirrade i vakan.

I skuggans djup förlorad
och klar, där ljuset sam,

af dimmans väf förstorad,
en syn mot dem bröt fram,
som stormskyglittret flammar
på hvassa böljekammar
och flyr sin egen jakt,
men mellan tysta stammar
höll häpen tystnad vakt.

Med armar bakåtbända
och kroppens senor spända,
med famnslångt sträckta håret
och blod på kind från snåret
ett kvinnligt väsen lopp,
och bakom, tätt i spåret,
dref vargars mörka tropp.

Och naken lyste armen,
och hvit som snö var barmen
med brösten öfver skuldran,
som farten kastat dem.
De visste, det var huldran,

som brukat vandrarn villa
och suttit trolsk och stilla
i skogens dunkla hem.

För lifvet nu hon flydde,
där under stråk af hassel
de vissna löfvens prassel
förtalde höst och död,
och ulfvars hunger gnydde,
där lysten nos de sänkte,
och gröna ögon blänkte
i hemsk och girig glöd.

Som buktad klut för byar,
som rifven flik från skyar,
den ludna kappan sträcktes
och slet sig loss i flykt,
och vargarna förskräcktes,
i skinnet smällde huggen,
men hon tog sats mot gluggen
och satt däroppe tryggt.

Och lätt och fri från faran,
hon log i trots mot skaran
med spetsigt hvita tänder
i munnens röda brand,
och smidigt sammansluten,
i månskensglittret gjuten,
med blicken het af bränder
och ljus af hån ibland.

Mot maktlöst vilda hoten
så nätt hon sträckte foten,
likt barn som räds för vågen.
»Tag, Tasse min, tag fatt!»
Och svälten tjöt i djupen,
och klumpigt föllo hoppen,
och bakåt sträcktes kroppen
med månskenshvita strupen
i sakta gurgladt skratt.

Det var likt spel af göken,
i håligt genljud ekadt,

likt vilda dufvans trånad
vid bo i hultet gömdt,
när hon är trygg för höken.
Det var som våren tvekat
med hejdad flykt, förvånad
vid allt hvad hösten glömt.

Och tysta männen lågo.
Knappt visste de sig vakna,
knappt kände de sig lefva
i natten, sällsamt still.
Mot månens skifva sågo
de trollets lemmar nakna,
och barmen våldsamt bäfva,
och deras hug var vill.

Fast hennes rygg var luden,
och hemska glädjeljuden,
fast ögat gnistrigt brände,
som lodjursblick på gren,
så vild hon var och fager

med makt som män betager,
om blott hon hufvet vände,
var allt beseglадt ren.

Men Kolar-Anders, fånen,
med blicken blank mot månen,
med läppar, tanklöst grymma
kring munnens plumpa grin,
strök undan svarta luggen
som ville synen skymma,
gaf trollet fart ur gluggen
med stötens dofva hvin.

Och, som med bly i vingen
en fågel, nedåt sköt hon,
och segerjublet slöt hon
i vildt, förtvifladt skri.
Det ropet hörts af ingen
som ej af ångest kramad
har sutit stel, förlamad,
när längst det var förbi.

Det var, som allt som lefde,
och allt som dödt kan tyckas,
som skog och mark i fasan
sin sista suck gett opp
— och vargars hugg den kväfde.
Man hörde kroppen styckas
och strid om sista trasan
och slick i blodets dropp.

Och nu var slut med ljuset
i sommarns veka nätter,
och tid för hök att kretsa
med blick i glesnadt snår.
Snart föds det storm ur suset,
snart tornas snö på slätter,
och nu få hundar hetsa
i arma lifvets spår.

När männen ut sig sträckte
i spöklik månes strimma,
de sågo kölden rimma

i första frosten allt,
och svälten lysten glimma,
— och om en dröm dem väckte,
— hvad skräck, som hugen hvälfde,
de visste ej, de skälfde,
ty det var bittert kallt.

HERR NILS I WIERSTAD.

*

I släkten hammarn ett arfgods var,
och värdig ättling af farfar och far,
Herr Nils stod stark som en stridsman för tro,
och barnen han döpte i smedjornas ho
där vattnet rök för stål som dök
vid flåsande bälgarnas orgelsång.
»Egg kräfves för sinnet som klor för hök,
ty sådan är världens gång.»

En Gideons hjälte, väldig och käck,
han skulle knappt läppjat på Harods bäck,
— ty vatten höll han ej bättre än skarn —
men ensam slagit Amaleks barn.

Om du hade känt en sådan präst —
då hade du tryggt, då sofve du bäst,
ty du låge i mullen se'n hundrade år
och två, men så här är det sägnen går:

Han kunde allt, han visste allt.
När andras blick i tårar smalt,
och tystnad bredde sig i ring
den sista dödsbäddstimmen,
Herr Nils såg skarpt mot dolda ting.
I kyrkan såg han Grimmen,
trehornad, eldögd, gråsvart bock.
När mullen föll på kistans lock,
i ly bak lyftad hand han såg
som korp, som dufva själens tåg.

Så vis han var i smått som stort,
när bred han kom ur kyrkans port,
var vägen svart af kvinnors flock,
som sakta ströko prästens rock,
ty kraft som flöt ur snuddad ärm,
den gjorde mången väl så klok

som, sönderläst från pärm till pärm,
den bästa gamla trolldomsbok.
Ja, klockarn kom att stå en gång
på kappans bräm, då blef det sång
med drill som mest slog hål i tak.
Från denna stund gick mannen rak,
tog gärna herrenamn emot. —
Men fick man plats på prästens fot,
— den räckte godt, om ock för två —
man hörde himlens klockspel gå.

Och allt hvad snaror ondskan spann
som spindelväf slet sönder han.
Han häxor dref mot brand och bål,
hvar gast förblef i grafvens hål,
och socknens bönder höll han lätt
med fasta tag till skick och rätt
och gifte folk och skifte folk
och höll dem stramt i tuktan
och tyglade och pryglade
i Herrans nåd och fruktan.
När slutet kom, mot himlens port
han såg så gladt och klart och tryggt,

som om han själf dess nycklar gjort
och varit med och vägen byggt.

En kväll for han ut genom Wierstads grind.
I Mårdslätt låg bonden för döden
och nöp i sin sängfäll och famlade blind
mot tämligen ovissa öden.
Nu skulle Herr Nils göra vägen klar.
En afton i Mikaelsmässan det var,
då natten med dagen i liftag står
till samma höjd, men natten rår.
Det var just ett piskande väder,
och vinden satt fötter i jord och tog hopp
och slet i Herr Nilses kläder,
och skyarna skakade blytunga dropp
med nålhvassa skurar emellan,
och vältade mörka i jagande tropp,
och sviktstången gnällde vid källan.
Herr Nils, han kände och hörde ej,
höll tyglarna strama och rörde ej
en min, fastän stormen tog rundt som en skruf
och mest bände taket af logen,
och hven och pep till och gaf skrik som en uf. —
Men värre än blef det i skogen.

Ty där var det löst, allt satans pack
ur mörkrets vida riken,
och korparnas klonk och skatans snack
var där den bästa musiken.
Nattrammen tjöt med sin fnysande röst,
och Oden dref jakt efter huldran
som kröktes i båge med lysande bröst,
dem farten slängt upp öfver skuldran,
och myrdingen kved mellan jämrande rop:
»mor gaf mig dop i gölens grop»,
och gasten, han gungade långsträckt och blek
i det hvitnade träd där han hängt sig,
och irrblossen dansade vildt, och det skrek
ur kärret från döda som dränkt sig,
och det gnällde, när veden gnagde mot ved,
och det small som skott, när en stam föll ned.
Och hästen sprang med mulen lyft
och öronen platta bakåt,
och skramlet gaf genljud i slingrande klyft,
som furan svart gaf tak åt,
och mörkret slog hop bak Herr Nilses rygg
i skratt och vrål, men Herr Nils satt trygg
och såg på spöke och såg på hamn
och nämnde det allt vid dess rätta namn
och mumlade: »värre med skrik skall det till
att hindra en präst från att gå dit han vill.

Jag känner dig väl, som lagt ut dina garn,
men med sådant, herr Lucifer, skrämmer man
barn.»

Men inne, där mörkret i snåren sam,
sprang djäfvulen brådt, den styggen,
och dref sina härar till anfall fram
med smällande slag i ryggen,
och de kröpo i skam intill alens rot,
och där dinglade fram, än hand, än fot,
och de lyste med likbleka anletens ljus
som ett vargnät af gröngula månar,
och de hvirflade upp som i vildaste rus,
och de gräto af skratt liksom fånar.
Och hästen sprang, helt yr af skräck,
och af farten låg skogen som sneda streck,
men Herr Nils satt nöjd, och »haf tack» han skrek,
»jag kan höra dig mana och hviska.
Nu går milen så fort som ett hvarf i en lek,
och jag spar på min nygjorda piska.»

Då smög sig, där korsvägen annars var ren,
ur mörkret fram något svart — en sten,

en skugga? Det skymlade undan och smalt,
kom åter och växte och skifte gestalt
och ilade fram under mörkrets skjul,
och slet ifrån kärran ett hjul.

Men nu var det slut med Herr Nilses lugn,
fast fort han kom åter på benen.
Hans hufvud var osande hett som en ugn.
En Mikael stod han på stenen.
»Håhå, du lär allt få ångra ditt spratt,
du som tassar och smyger på drefveln!
Nu har jag hört nog af ditt fniss och skratt,
nu manar, nu manar jag djäfveln!
Jag manar dig hit, din skråpuke, du,
jag manar vid Salomos insegel sju,
vid brådstörtadt fall under stjärnornas hop,
vid lågornas svall i din helvetsgrop.
Jag manar dig in i trängre krets,
jag manar dig in i längre hets,
jag manar vid namnen tre, dem du vet,
vid ditt kval och ditt ve i all evighet,
jag far med flit, där din lof du slår,
och drar dig hit, din bof, där jag står.»

Och allt som besvärjelsen låste och band,
då small det och knäckte det rundt omkring.
Det glimmade blått som af svafvelbrand
och blef till en rykande ring,
som tätare blef och hetare blef,
tills, just vid de sista orden,
som fisken, slängd af en metares ref,
den Lede damp ned på jorden.

Där stod han, där fnös han och tuggade skum
och gnistrade eld mot prästen,
men Herr Nilses blick vek aldrig en tum
och höll som i skrufstäd besten.
Sin mun han rörde betänksamt, fast,
hvart ord beredt till att spikas
drog kappan rätt, gaf sin harkling hvasst —.
»Hör på, hur lagen predikas!

»Du lögnens furste, nu storknar ditt skratt,
nu tror jag du känner, att *jag* fått dig fatt.
Jag har jagat dig all min tid på dörr,
men bakvägen kommer du, fräck liksom förr.

Jag talar till bondens själ mig trött,
— *du* ligger och vräker dig lat i hans kött.
När om hjärtat ångern sig sluter tung,
då viftar du bort den med ruter kung
och dansar på oxarnes skinande rygg,
bland förgängliga håfvor grinande trygg,
och ur tennstopen speglar du bredaste skratt,
och på kvinnfolken sneglar du, lysten på
spratt,
och håller i Blåberg för häxor fest —
Ja, själf du kan dina läxor bäst.
Nu tror du dig säker om Mård till slut,
men gif du akt och spänn öronen ut!
Du skall få, som din fräckhet behöfver det,
till respekt för kyrka och öfverhet.»

Här måste Herr Nils släppa löjet fram,
men djäfvulen teg och var allvarsam.
»Det har roat dig godt att mitt hjul slå bort.
Jag mist all lust att laga det nu,
men jag måste fram, och min tid är kort,
så till andra hjul får jag taga dig, du.
Jag tänker, du faller väl hellre till fot,
än drifves af nya besvärjelsers hot.

Du vet, hvad jag kan, har sett, hvart det bär,
så lägg dig beskedligt om axeln där!»

Då skrek den Lede i vildt raseri
och klöste ut och pöste ut
och blef så lång, som han kunde bli,
och gnistor ur svalget öste ut.
Herr Nils fick lof att på smilbandet dra:
»Gå på med det där! Då ser du bra.
Ja, gör dig så smal, det kan lysta din kropp,
desto lättare får du att nysta den opp.»

Då sjönk djäfvulen samman och tiggde och grät,
så tårarne hängde som kådan på trä't,
och klorna sig knäppte så tafatt i bön,
men hans fromhet fick blifva sin egen lön.
Han fick rulla sig upp liksom lin kring en ten,
han fick sparka sig själf uti nacken,
och herr Nils satt i sätet, och piskan hven,
och så bar det i väg utför backen.

Men det blef en färd, som väl ingen den sport,
sedan Simsons brinnande räfvar.
Herr Nils måste akta på tömmarna fort
och streta med fötter och näfvar,
och ett småtroll, som ilsket i bakkanten höll,
som brand från en fackla slets undan och föll,
ty sto't kände lukten af svafvel och beck
och sprang, så att svansen stod rak som ett streck,
och öronen nästan ströks af, och det hven,
och det plöjdes ett regn utaf gnistor ur sten,
så vägen var ljus, men mörkret slog
öfver hufvudet tätt sin hvälfning,
och det fanns icke längre snår eller skog,
bara svart som föll sönder i skälfning.
Och när hofvarne trummade Harshultsbron,
där Loforsen späntade timmer,
då hörde man blott som en rytande ton,
såg blixtlikt hvirflarnes skimmer
och var förbi, och spridda hus
med förstuloft och lillbur,
de röko tillsamman med ögon af ljus
och slöko hvarandra som vilddjur,
och alla byars skortensbrand
flöt hop till drakelds villa,
men mörka skyars brustna band
i stormen stodo stilla,

och hafreskyln tog hopp och for
med bocksprång öfver kornet,
och månen, gulgrön, tunn och stor,
fick liksom svans vid hornet.

Fast draget slog så det värkte och sved,
Herr Nils satt bara och log och såg ned
och ropade: »Minka, Minka du,
sträck ut och håll fötterna flinka nu!»
Och under hans säte vrålade Fan
och svor, så han svedde sin egen man,
och kved sin jämmer för rygg och ben,
men hickade till för hvarenda sten.
Och när han var kommen till målet så,
han kröp hem till sitt, ty han kunde ej gå,

Men Herr Nils tog fasta på Mårdens själ
och vred den i alla dess klutar
och gjorde den flinkt till en Herrans träl,
medan stormen i gårdens knutar
hven till, så det knakade högt och tjöt.
Och när han så bondens ögon slöt,

då sade han lugnt: »En stund ännu,
och det varit för sent till räddning.
Du får tacka den Lede för skjutsen, du.»
Och så gaf han hästen foder för tu.
För sig själf lät han styra om bäddning.

ANNANDAG JUL.

*

I går det bar till kyrka
med fackelglans i spåret.
I dag skall sol'n få styrka
allt för det nya året.
Stilla på vår hvita gård,
vi vilja honom hälsa.
Han skall från vintern, karg och hård,
oss frälsa.

Slut är väl nattens timma,
men än är rymden frusen,
och skarpt på fästet glimma
de små och klara ljusen.

Tung har drifvan sträckts mot loft,
i frosten knakar timret,
och hvasst som brustna stjärnors stoft
är skimret.

Nu tanken flyr tillbaka.
Det blef som skulle vara.
Vi ondt och godt fått smaka,
nu få vi tacka bara.
Året svann i möda lång,
vår rikedom blef ingen.
Vi stå dock alla än en gång
i ringen.

Se, se! Nu lyftas bergen,
som skaparordet ljöde,
och strimman, grå till färgen,
belyser matt vårt öde.
Natten blir till gryning svag,
som visar våra kära
med högtidsbleka, stilla drag
oss nära.

I barn, visst skall fördröjas
hans tid, som nu är boren.
Som fönstrets blom, skall böjas
ert hufvud tungt mot våren.
Dagg skall fylla blomsterskål'n,
om ej med allt som drömmes.
Nog kommer sol'n, fast tätt af moln
han gömmes.

På frusen sjö hans strålar
med glimt och skuggor jaga,
och det är Staffans fålar
som sol'n ur djupet draga.
Tungt och trögt de svarta gå,
de hvita sträcka ystra,
men alla på hans röst ändå
de lystra.

De skola nå oss alla.
Nu knäppas våra händer
mot slag som tunga falla,
mot allt, hvad blidt du sänder.

Smält som silfver, glänser du,
vår dunkla morgonstjärna,
för sol som skyms. — Vi tackom nu
så gärna.

BRÖLLOPSFESTEN.

*

Ensam under långa, ljusa
veckor, högt på fäbodvallen
Marit satt. Hon hörde susa
djupt inunder granen, tallen,
vaggande för vind och byar,
såg hur skuggors lopp från skyar
täckte glitterströdda vatten,
låg och drömde hela natten
i den värld, där tystnad jämnat
djup om vakans djupa röst,
medan allt hon hade lämnat,
vemodsfyllde hennes bröst.

Det var hvar en välkänd stämma.
Det var kvällens skratt vid brunnen.
Det var syskonkretsen hemma.
Det var vännen, tidigt funnen,
han hvars hand kring hennes midja
ledt bland vårljus björk och vidja,
skulle leda inför Herran
fram mot lifvets fröjd och tunga,
mot gemensam graf i fjärran,
när ej mer de voro unga.

En gång så, i tankar fången,
satt hon drömmande i glansen.
Det var nära solnedgången.
Glittret sken i ögonfransen.
Dubbelt lätt är då det lätta,
helt löst upp, där strålar spela.
Dubbelt tung är fjällets hätta,
dubbelt mörkt och stelt det stela.

Skällkon, tjudrad nyss i fjäset,
ringde långsamt med sin klocka,

och från fjärran kyrkonäset
drömde Marit toner locka,
svingande från rep som sträcktes
— bröllopsglädjen, bröllopssången —
ut, tills världens gränser räcktes.
Det var tätt vid solnedgången.

Någon stod med ens helt nära.
Han, han själf med ljus i dragen!
»Sent jag hunnit fram, min kära,
fast jag vandrat halfva dagen.
Nu vi skiljas ej. Jag tingat
gäster hit. Vår fest skall redas,
och den klocksång, som förklingat,
fört kring jorden bud att glädas.

Högtidsstel hon satt förstummad,
endast blicken log af lycka.
Hvar en hälsning sjönk försummad.
Handen sökte hans ej trycka,
dröjde kvar, där hjärtat fängsladt
skalf som fågeln i sin snara,

halft af fröjd och halft som ångsladt
af det måttlöst underbara.

Leende han stod på stället.
»Knapp är kvälln. De komma redan.»
Röd sjönk solen in i fjället.
Blek stod månen fram i nedan.
Lätta, höga moln förgylldes
blankt af sken som dog i öster.
Tätt i daggig dager fylldes
gården upp af folk och röster.

Re'n som barn hon väl dem kände,
nu dock sällsamt fjärran alla.
Parvis hälsande de vände.
Mun och händer tycktes kalla.
Ord och skratt ljöd festligt stilla,
som kring kyrkan, högtidskransad,
och likt älfvodansens villa,
i det gråa gräset dansad,
deras fötter sopat spåren.

Själfva mor stod tyngd af åren,
hade mycket ej att säga.
Far var tyst, som fäder pläga.
Marit kände bröstet trycka
— men man talte blott om lycka.

Gossar redde hennes stuga,
läto dörrens björkar buga,
täckte rikt hvad förr var naket,
hängde önskekvist i taket.
Kvinnor läto bordet digna.
Prästen stod tillreds att signa.
Medan ståten så blef värdig,
skulle bruden klädas färdig.

Jungfruflocken förde henne
under skratt bak vidjesnåret,
tvådde kyligt hals och änne,
löste lockig länk i håret.
Ny och prasslande föll dräkten,
tätt till arm slöt styfnad linning,
och den gråast var i släkten

lyfte högt på Marits tinning
kronan, glittergul med granna
stenar öfver snöhvit panna.

Kall som skatt, den jord fått hölja,
kall som blom, i daggen tvagen!
Kedjans kalla kors och sölja
skälfde till för hjärteslagen.
Sällsamt tung var hela ståten,
blek var speglad bild i brunnen,
och i brudens blick stod gråten,
medan löjet frös om munnen.
Lifvets sorg hon kände trycka
— men man talte blott om lycka.

Ledd till hedersplats vid bordet,
stel hon satt. I hennes öra
fick det muntra brudgumsordet
klang, som man i dröm får höra,
brus från tjärnens våg i djupet,
sus från klyftan under stupet,
sång från fjärran blåa höjder,

**skratt från länge döda fröjder.
Alltmer djupt hon pannan sänkte,
alltmer undersam hon tänkte:
Hvarför skall jag ännu bida
stum med lyckan vid min sida?
Hvarför trängs min barm af kalla
smycken? Hvarför le de alla?**

**Men från trappan flög musiken,
vild i tystnaden som rådde.
Port dem gaf till vida riken,
dit ej köld och tvifvel nådde.
Strängar klungo, strängar sprungo,
och som hjärtan, nyss ur brösten
ryckta skälfvande, betvungo
allt fiolerna med rösten.
Liksom Näckens sång i selet
stort och gripande ljöd spelet.**

**Nu det gula vin, som fuktat
först *hans* mun, åt henne räcktes,**

och det var, som allt hon fruktat
i dess lätta böljning släcktes.
Silfret skalf i lama händer,
men ur blodet glädjebruset
steg, som när från österns bränder
nattkyld sjö tar eld i ljuset:
Skulle lyckans flöde skrämma
fattigt mod som tiggt mot droppen?
Skulle vårens dans det hämma,
att dess blom brast tvärt ur knoppen?
Himlens hela hvalf må sjunga
gladt, som malmen under kläppen!
— Och så lyfte hon den tunga
bägarns börda upp mot läppen.

Men, hvad hon ej såg, med knogen
knuten hvit om fönsterhaken
stod en man, ur mörka skogen
hunnen nyss, med blicken vaken.
Stum han såg och tänkte vida
kring i häpnad och i bäfvan,
och mot bältets näfverslida
sökte handen fort i trefvan.

Innan drycken, glädtigt bjuden,
speglat ens om munnen skimret,
tätt vid hufvudet på bruden
skar sig knifven in i timret.

Häftigt röck hon till, och bägarn
föll, och handen sjönk betvungen.
Som en ripkull flyr för jägarn,
där den platt sig tryckt i ljungen,
hvirflande med vingars oro,
pip ur strupen, ängsligt korta,
alla bröllopsgäster foro
upp med ens och voro borta,
och som fröjden flyr för gråten,
dröm för blick som stirrar vaken,
slut var festen, all var ståten.
Stugan lyste hvit och naken.
Endast vinet än sågs flöda,
nu dess droppar lyste röda.

Röda, som om blod det gjutits.
Marits händer buro spåret,

där de hårdt mot barmen knutits,
som en döendes mot såret.
Hjärtat brottades med plågan.
Blicken nästan brast i frågan.
Lågt kom svaret: »Det var trollen.
Svek i festen låg begrafvet;
död, i forsens armar hållen,
bärs din brudgum nu mot hafvet.
En sekund, och du var tagen
bort från mänskors värld och dagen.»

Ut på gården stapplar bruden,
böjda knät i daggen fryser,
och ur barmen smälta ljuden.
»Hvita natt som stelnad lyser
öfver fält och skogar vida,
öfver gråa berg och strömmar,
öfver kvinnors lust och kvida,
öfver barnens vilsna drömmar,
låt mig snart med dig få sofva,
i den kalla mullen bäddad!
Jag har svårt att kunna lofva,
svårt att tacka, fastän räddad.

I den dryck, som ej fick tömmas,
ljuf, fast svekfull, lyste lyckan
och till fall mot jorden dömmas
krymplingar som mistat kryckan.»

EN OKÄND.

*

I vall hon gick, fast stor och stark,
sjöng kor och getter ut i mark,
mot själfva björnen värjde dem
och dref med törnen ulfven hem.
I helg och söcken, ensam jämt,
hon glömde mänskors ord och skämt.

Vid gungflyn, sträckt i sol hon låg,
mot stormens slitna skyar såg,
liksom en blomma, röd i brand
i myrens tomma ödeland,
där hökens skri och tranans dans
var all den sång och fest som fanns.

Mot stupors genljud stämman slog,
och skogen hennes väsen tog,
där aldrig järnens hugg gett dag,
och mörkt låg tjärnens böljeslag.
Om jul'n var blicken hård och stor,
och fram mot våren blef hon mor...

Man sporde: »Hvem är barnafar?»
Hon bara log i trots till svar
med spiselhällens sken om kind,
men hörseln fylld af kvällens vind.
Hon log vid lillens första skrik,
och blekt hon log ännu som lik.

Man tänkte: »Hon var skogsråts brud.
Förkastadt ynglet är af Gud.»
Det tämdes ej af heligt dop.
Det skrämdes ej af nattens hop.
Det bar sig ej som mänskors ätt.
Af ingen blef det vänligt sedt.

Men gossen växte, vild och grann,
vid tolf års ålder nästan man.
Hans blick var hökens, när han teg.
Där hvitblå rökens molnsky steg
han trifdes ej. Vid klockors klang
från byn och helgdagsron han sprang.

På skuldran, bred och stark i hast,
som af sig själf hvar trasa brast.
Fast njugg var kosten hans till spis,
han frodats som i frosten is.
Ur köld och hat, som tidigt sătts,
blef skörden trots och åter trots.

Hans panna stormens skugga bar.
Hans möte olycksvarsel var.
För barnahopen skräck han blef
och tog i gropen falskögd räf.
När halftämd, mjuk och slät den kröp,
med snaran han den harmsen ströp.

Som älfvens islopp bröt han fram,
och mången tänkte allvarsam:
»Hvad bär den vågens brus och sång?
Hvad blir den hågens mål en gång?
Med ok i tid på skuldran lagdt,
den malde bröd som forsens makt.»

Men, dragen ut med all sin hjord
en vårdag, blef han mer ej spord.
Man dref med skallet genom skog
längs bort, där fallet klyftan slog.
Man for i trenne dagar kring,
men fann ej spår af någonting.

I grubbel drog man hem mot by.
Hvar var han? Dränkt i kärrets fly?
Där hvit mot djupet källan sprang,
ljöd ej ur stupet skällans klang?
Från annat land sitt bud bar den.
Månn' skogsråt tagit sitt igen?

Och efter kvällens sägen tyst,
man ryckte till vid timrets knyst,
och såg, hur lågan sjönk och steg,
och än på frågan gåtan teg.
Det blef ej ord, hur tanken bränt,
men aning blott som knappt sig känt.

Se, ljus, men trång är mänskans värld,
där hon har byggt sig hem och härd.
Hon ödmjukt gråter, ödmjukt ler,
och hon förlåter, förr'n hon ber;
men tätt intill står sluten port.
Därbakom är det vildt och stort.

Där är vårt ursprungs källa kvälld.
Där flammar viljan het som eld,
och sol'n och nattens stjärnedröm,
och vind och vattens oroström,
och djurets åtrå, bergets sten,
allt har det själ och samma en.

Men om en längtan muren sprängt,
ett irrsken flyktigt ut sig trängt,
som vilda ljuset, stormen sår,
som dunkla susets stämma går.
Det dör och blir till sägn om kväll'n
som jagar barnen under fäll'n.

SOLSÅNGEN.

*

Nu värmer sol'n vårt karga land.
För andra har han glöd och brand,
en gud med pilar i sin hand,
som föder och föröder.
På oss som vän mot vän han ser.
Hans blick når i vårt hjärta ner,
och allt som gläds och allt som ler,
där våren bräcker isens band,
är hans från norr till söder.

Visst var den lång, vår vinternatt,
och drömmen tung, och dagern matt,

och trotsigt doft steg forsens skratt,
som ingen köld betvingar.
Men nu, nu smälter allting hårdt,
och allt blir lätt som syntes svårt,
och undrens vida land är vårt
med ljus till outtömlig skatt,
och hvarje själ får vingar.

Snart, förr'n den domnat, kvällens glöd,
skall morgonsolen stiga röd.
I nattens sken af lif och död
skall jordens panna lysa.
Vi, jordens barn, vi solens ätt,
må tanken vår stå stark och lätt
invid det bo, vår möda redt,
med blicken ljus mot sorg och nöd
och allt, hvad tid kan hysa.

Se, mull'n, där våra plogar gå,
och hagen, där vi lekt som små,
och kullen, där vi hvila få,
det allt är fosterjorden.

Men vår är också rymdens värld
och eld som flammar ljust på härd.
Vårt väsen ger åt solen gärd
med hvart ett slag, som pulsar slå,
med tankens flykt och orden.

Och om nu drömmens land blef ditt,
där själfva natten lyser hvitt,
om sol'n för dig med kölden stridt,
en gud för dina öden,
du hjärtats flöde, sjud och rinn
som nyjäst vin, du själ, förbrinn
med solskensgnistan i ditt sinn
för hvad du mest ser ljust och fritt
och vinn dig själf i döden.

DEN VÄNTANDE.

*

Nu skall nog våren komma snart.

Jag vet ej, hvarför det är visst,
ty intet händt i rymd så still,
och hostan bränner än mitt bröst.
Af isbark glänser knopp och kvist —
jag lefde ej en vinter till,
om nu det vore höst.

Men se, se skenet där, så klart
på snön som trycker, blå och tung!

Hur sol'n kan dallra underbart!
Å, det är ljuft att vara ung!
Nu skall nog våren komma snart.

Nu måste lyckan komma snart.

Till mig var vägen ej bekant,
jag var nog alltför trött och blek
och satt i ensam längtan tyst,
men ej ger lyckan tiggarslant;
hon kysser hälsning blott i lek
och stannar, där hon kysst.

Hon kommer snart med allt hon spart,
ty nu min kind är glansigt röd.
Hon bringar frukt, ej bleka kart.
Min puls är torr af orons glöd;
nu måste lyckan komma *snart*.

Men dröjer hon, så kommer död.

MIDNATTSOTTAN.

*

Agnis Påls ur sömn spratt opp,
hon tyckt sig höra klockor ringa.
»Gud nåde hvar en fattig kropp
som ej har barn och vänner inga!
Så när jag julens otta mist —
jag vånne, jag låg död på halmen!
Hur än jag skyndar, blir jag sist
och får blott höra utgångspsalmen.»

Med suckan fick hon elden väckt
och, som i dans med egen skugga,
om magra knotor hängd sin dräkt,
sin stackars helgdagsdräkt, den njugga.

»Det är visst värdt för så'n som jag
att stå bland folk vid kyrkotrappan!
Af skam jag sjönk, när det blef dag,
om ej det var för nya kappan.»

Att kalla sådant plagg för nytt
var kanske djärft att trotsa minnet.
En mänskoålder nästan flytt,
se'n räfven därtill släppte skinnet.
Med Agnis själf det blekts till grått,
som hon i lifvets kamp till korta.
Det var dock tröst, hon kappan fått,
när man och barn och allt var borta.

Ty något måste hvar en ha,
hur undergifvet än hon hjässan
har böjt att årens piskslag ta,
så torparänkan som prinsessan.
Ett skinn som mest såg ut som mård,
ett tyg som knappast mist sin svärta,
fast nött, gjort sorgen mindre hård
och hållit is från månget hjärta.

När Agnis ut ur porten såg,
var skönt att kinden ha i kragen.
I stålblå natten kölden låg
och tärde på sig själf i hagen.
Högt upp mot vägg och fönsterpost
kröp drifvan, lurande förtegen,
och hvisslande af bitter frost
på tröskeln redan gledo stegen.

Men utan tvekan Agnis sprang,
så snön som rök om foten stänkte.
Hon hörde ej en bjällras klang.
I fjärran ej ett bloss där blänkte.
Så sent, så sent! Se grannens gård
låg stum och mörk, ej glimt ur spisen.
Se skogen, snötäckt, stel och hård,
se hvassa stjärnor öfver isen!

En sällsam morgon! Agnis själ
slöts hop och frös i skumma frågor.
Det kunde vara midnatt väl
och gryning ej, men norrskenslågor

»Gud nåde alla dödas ben,
som skälfva nakna under mullen!»
Då såg hon kyrkofönstrens sken
i bleka flöden utför kullen.

Och utan tid till tankar hann
hon fram till grinden, fram till muren.
Ej ens ett slädspår där hon fann,
ej frustning hörde hon från djuren.
På dörrens vrede handen skalf,
men efter gaf den, och som fången
och släpad under farstuns hvalf
hon trädde in på kyrkogången.

Af skam och lättnad suck hon drog.
»Hvar själ är här — jag arma, ve mig! —
så tätt som ensnår stå i skog.
Må ingen vända sig och se mig!»
Vid hvarje snuddad flik hon neg,
rös till för frost, som än den rymde,
och smög med ödmjukt tysta steg
emot sin plats, där skuggan skymde.

När från sin andakt upp hon såg,
längs efter ryggen krymptes märgen.
Det sken, som tätt i rummet låg,
var liksom träskljus blått till färgen.
Hon kände ej den präst, där stod,
med munnens spel, förnam ej orden,
och grannens hy var utan blod,
som om han legat år i jorden.

Hon kände ingen. Rundt omkring
blott bleka anlet, dräkter, gamla,
som de bland multna, ärfda ting
på vindens streck för draget famla,
blott blickars eld, så vild i glans
som dryckeslags den sista timmen —
på läktarn, tätt vid takets krans,
tre svarta horn. — Hvad var det? Grimmen.

Hon ville segna ned och dö —
»Gud nåde oss! Hvad är det hela?
Se däfna hår med mull och snö,
se blåa händer, knogar stela!»

Hon ryste till för dödens lott,
hon spejade till flykt mot gången.
»Gud vare lof, en yrsel blott!
Gud vare pris, nu lyfter sången.»

Och Agnis ville sjunga med
i tröst som stiger klar ur djupen,
men boken tungt ur handen gled,
och stämman låste sig i strupen.
Hon kände ej ett ord igen,
och hvarje mun, hur vildt den rördes,
var stum. Hvar ton som tvangs ur den
blott för den inre hörseln hördes:

»Ett år har gått, en natt har gått. —
Hur många ryms i evigheten?
Tryck er allt närmre samman blott,
I vilsna barn som intet veten!
Kanhända kölden värme ger,
i fall man famnar riktigt nära.
I mullens ekon sluten er
tillsammans, fiender och kära!

»Vi arma här tillsamman stå,
hvad kan det båta oss att sjunga?
Sällt hvarje kryp som lefva får
och glädjas åt sitt lif, det unga!
Sällt hvarje kval, hvar droppe blod
som än ej stelnat mot sitt öde!»
Nu visste Agnis, nu förstod
hon allt. Hon var ibland de döde.

Med blytungt fjät och stel af skräck
hon sökte tränga fram och flykta.
Så tätt, så hvasst som törnens häck
tog hopen mot med sammanlyckta
och krökta armar. Blick vid blick
stod brinnande som glödda spikar.
Ett prassel, som om storm där gick
bland vissen säf i vintervikar!

Och tum för tum hon fram sig stred
mot däfna dräkter, valna händer.
Hvar mun mot hennes sträcktes vred
med grin af glesa, hvassa tänder.

Af tusen stumma skri ett dån,
en åska ljöd i hennes öra:
»Hvad vill du här med lifvets hån,
hvad vill du här att döden störa?»

Så fick hon luft, och fri hon stod.
»O, nåd, I alla, o, förlåten!»
Från hjärtat varmt sköt hennes blod,
dref fram i skräck och glädje gråten
Allt hvad hon ägt, allt hvad hon mist,
var där i kretsen, sällsamt nära,
där alla ögon, dem hon sist
måst sluta till, där alla kära.

»Å far, å mor, å stackars små,
som jag ej tvätta fått och kamma!
Fast jag har blifvit ful och grå,
kom hit, kom hit, jag är densamma!
Och du som ägde allt mitt sinn
den vår'n, den vår'n — med glädje kom den —
du som har skänkt mig kappan min
ser du, hur rädd jag varit om den?»

Men ingen blick ett minne bar.
I sakta hvirfvel, som för flöden
en krets af lik med älfven drar,
de veko bort, och svar gaf döden:
»Det är så bittert kallt i jord.
Hvar tanke svunnit hän, den korta.
Hvad vill du här med tomma ord,
oändligt fjärran, evigt borta?»

Och frysande som aldrig förr
hon smög med fasan tung vid hären.
Hvem mötte tätt vid kyrkans dörr?
Ett minne, svagt, från barndomsåren —
en lefnads kamp det gaf igen,
som mörka klyftors ekon ropet —
hon som för sexti vintrar se'n
bar Agnis fram till kyrkodopet.

Hon nickade med hufvet hvitt.
»Om jag ej lofvat dyrt dig skärma,
jag skulle suga blodet ditt
att mina stackars lemmar värma.

Men nu gif akt. När ut du nått
och tror dig räddad re'n på trappan,
då gäller allt — har du förstått? —
Spring för ditt lif och lämna kappan!»

Hon blef till dunst, som ljusets brand,
fördubblad för ens blick i vakan.
Som af sig själf smög Agnis hand
och löste spännet under hakan.
Nu gnällde dörrens järn i rost,
nu svepte luften skarp om kinden.
Ett språng hon tog i natt och frost
och flög, som lyftes hon af vinden.

Och tätt bakom stod stormens tjut,
det riste till i kyrkans knutar.
Den stackars kappan sträcktes ut
i slag som brustna segels klutar.
Det var, som tusen strupars skri
i vild förbittring sprängde höljet.
Så var det allt med ett förbi,
och slukadt djupt i jorden följet.

Men Agnis sprang för lem och lif,
fast intet tycktes värdt att värna.
Hvar luftens fläkt var skarp som knif,
och hufvet dök för spjuthvass stjärna.
Hvart träd, hvart snår tog form och hamn
med klor att gripa, mun att hugga.
Om ej den svepts i nattens famn,
hon kunde sprungit från sin skugga.

Men tanken sprang hon ej ifrån,
den hängde fast, den nötte sniken
i samma hjärnans punkt med dån
som hammarslag på likkistspiken:
»Hvad har jag sett i denna natt?
Som I jag stelnar, arma likar.
Mitt sista hopp, min sista skatt
från ryggen slets i tusen flikar.»

När kyrkoplatsen munter stod
med bloss vid bloss och häst och släde,
man trampat ned i sorglöst mod
små bitar af ett trådnött kläde

med färg så arm, så blek och tom
som nöden själf, och ingen tänkte,
att det var Agnis' rikedom,
som klacken ned i kölden sänkte.

Men Agnis själf låg nu i bädd,
så slut som ståten, den hon miste,
som barn i feberns fasa rädd,
och intet såg hon, intet visste.
Så vilsen som det löf på jord
blir hvirfladt fram och vet ej vägen,
där fanns hon, och af mörka ord
och yrselgråt blef denna sägen.

MIDSOMMARSGÅNG.

*

Tyst! Nu knarrar dörren till
som de andras ro förmörkar.
Liksom tjärnen, stor och still,
speglar ögat gråa björkar,
speglar nattens bleka värld,
somnad nu till soluppgången.
Medan tyst är fågelsången,
skall hon gå sin tysta färd.

Allt hvad året håller gömdt
eljes, tills dess portar hvälfva,

allt hvad mänskor dunkelt drömt
om sin värld och om sig själfva
öppnas nu, och halft mot hopp,
halft mot fruktan blicken lyser.
Tveksam, vätt af daggens dropp,
naken fot på tröskeln fryser.

Blott den högsta, tunna skyn
rodnar än af aftonglansen.
Knappt bär vinden längst ur byn
taktfast tramp och spel från dansen.
Annars stillt — och stel och blek,
som i sömnens armar sluten,
skrider hon sin allvarslek.
Tidens port är undan skjuten.

Se, en värld, hon förr ej kände,
stirrar i den hvita natten.
Lif är fröjd, men ock elände.
Hörbart andas jord och vatten.

Gren mot gren i hultet strider.
Roten stryper rot och kvider,
blind som masken, trängd i mullen.
Huggorm rinner ned från kullen,
platt med platta hufvet lyftadt,
fågelns pip som halfväckt snyftat
till, där mörka vingar jaga,
yppar nattens sångarsaga.

Allt är skönt ändå, ty vida
vingas blicken ut från hagen.
Blåa höjder mjuka glida.
Blanka lysa vattendragen,
tre i rad bakom hvarandra,
strimma under fjärran strimma,
likt där molnen sträckta vandra,
himlens rymd ses öppen glimma.
Klart det närmsta djupet speglar
stillt och drömlikt allt det stilla.
Döden finns ej; den är villa.
Allt en evighet beseglar.

Stum hon smyger byavägen
fram, där mänskor bo och bygga.
Släkten där i bråd och trägen
möda rest sitt tak, det trygga.
Barn ha födts, och sjuka andats
ut sin brustna suck i döden,
och af skratt och gråt, som blandats,
genljud än af svunna öden
dröjt sig kvar och låta ana
framtids töckenhöljda bana.

Rädd hon står vid sömnens gårdar,
blekt, likt skuggor af de kända,
ser hon folkets tysta vårdar
sitta högtidsstelt vid tända
ljus och stirra in i lågan.
Hon som de får svar på frågan.
Den, hvars veke släcks som blåret,
där det flammar stort och lyser
spinnerskan, som kvällstrött fryser,
han skall somna inom året.
Den, hvars låga böjs för dragen,
skall se kraft och hälsa slagen.

Ljus som blåa gnistor sprutar
bådar gråt och fröjd som slutar.

Vidare hon går, likt ödet,
och hon hör ur djupa brunnar,
doft, hur friska källoflödet
tidehvarfvens gång förkunnar.
Svängelns dropp, som klangfullt falla,
äro mänskolotter alla.

Men vid bygget ut mot slätten,
som de späda björkar smycka,
hör hon bilans hugg, där vätten
timrar hemmets välkomstlycka,
och på vida åkertegen,
sopande dess dagg med stegen,
ser hon re'n i spöklikt vimmel
skörden, som augusti himmel
mogna skall, i kärfvar tunga
högt på fyllda skrindor lastas.

Syrsor spela, liar sjunga,
och af skyffeln kornet kastas.
Det är brödet, lön för möda.
Rikt af äring allt skall digna.
Frost och mask skall intet öda
detta år, men himlen signa.

Hög, vid sista åkerrenen,
står i röset runostenen.
Kyrkans portar lysa nära.
Fyra vägar utåt bära.
Handen skälfver, stödd mot skriften,
där hon ser mot lifvets skiften.

Matt, som sjöars strömdrag rysa,
tecknas vägarna i rågen,
och ur fjärran bleka lysa
alla sorg- och fröjdetågen.
Skuggors led ur skuggors riken,
kända strax, förbi de draga.
Spröd blir klang af brudmusiken,

doft blir klockors ljud som klaga.
Skrattet slår mot hennes stumma
mun med köld från drömmens vindar,
och all hejdad gråt ur skumma
ögon hennes blick förblindar.
Mot det lif, som gläds och lider,
likt en utestängd hon kvider.

Sist hon ser, hur högt på hästens
dans i spel och glädjeropen
själf hon drager fram i festens
glans med ljusast muntra hopen,
och dess egen drottning är hon,
och i *sin* tur kronan bär hon
glittertung, på ljusa håret.
Tätt bredvid en blick där blänker,
hans, som helst hon platsen skänker!
Brud hon smyckas inom året.

Flickan lik, som första gången
ser i spegelns bild en kvinna,

stel hon står, i undran fången,
känner kindens rodnad brinna.
Lyckans drömmar snabba glida
liksom bubblors rad i källan.
Lyckans rymder lysa vida,
men där är som gråt emellan.
Själfva brudens prakt är däfven,
matt som mejad blom på ängen.
Jublet fladdrar högt, men äfven
allvar dallrar tungt kring strängen.

Snabbt, som synen kom, den svunnit
bort för hejdad fläkt af vinden.
Blek hon skrider, tills hon hunnit
ända fram till kyrkogrinden.
Än hon söker där en sista
skymt ur framtids port som gläntar,
än hon ser — en svartklädd kista
som vid svarta gropen väntar.
Samma flock, som nyss, står nära,
skiftad nu till dräkt och sinne,
främst i ringen alla kära,
men hon själf är ej därinne.

Spädt en nyfödd höjer skriket
— hjärtat skälfver till mot sonen —
men hon vet, att hon är liket,
bäddadt kallt på hyfvelspånen.

Intet mera hör och ser hon,
klängd som fången till sitt galler,
och på knä i mullen ber hon,
medan gråtens flöde faller,
medan gryningsfrosten fryser
allt, och österns rodnad lyser:

»Blind var leken, djärft förmäten.
Glöm den! Kunde jag den glömma,
trampa skuggan ned förgäten,
och ditt kära ljus se strömma!
Vidt jag lifvet såg, som vida
lugna vågor mänskors öden.
Kanske blir det ljuft att glida
som i skymning aftonglöden.
Blott för den, jag ej får smeka,

kväller nu det varma droppet.
Barnet gif det mod att leka,
som åt andra, skänk det hoppet!
Jämn gör stigen, mild för vinden,
och där jag ej vakt får hålla,
mjukt gör dunet under kinden,
låt ej drömmen fasa vålla!

»Nu till mig! — För mig tillbaka,
trygg som förr i ljusa världen!
Låt mig ej i skrämsel skaka
för det slut, du ger åt färden!»

Lugnt hon reste sig och såg
lugnt omkring, fast lätt hon ryste.
Ljuset kom i våg på våg;
rodnad hagtornsblommen lyste.
Luften drack af daggens stänk;
doften sjönk från nattviolen.
Rik af sommardagens skänk
gick hon vägen hem i solen.

EN HÄXA.

*

Ingred hette hon, tvy och tvy!
I bodde på sidan om Harshults by.
Gården var liten, dess skörd gaf som bäst
hel svältkost åt kullkon och half åt en häst.
I solen den brändes och blektes som ben,
och gärdsgår'n hann knappast ta fäste för sten.

Där gick hon och svor öfver sommarens ljus,
och lafven slöt om hennes lutande hus,
och halmen flöt ned öfver takskägget grå,
och allt blef som stenar att blicka uppå.
Där gick hon och trätte på man och på djur
och trampade rolöst som räfven i bur.
Så bitter som aska blef maten för mun,

där var mjöldryg i säden och blåmjölken tunn.
Med säckarna magra de körde till kvarn.
Hon hade ej ens ägt förhoppning om barn.

Där gick hon och tänkte, hur annat slags folk
hade fraggande öl uti kåsa och holk,
hade vistkofven packad med fetaste mat,
hade kakor på stänger och grädde i fat,
hade nattstugans långvägg med festkläder täckt,
som en galge med kroppar, dräkt intill dräkt,
hade allt det som människor önska att ha
och allt det som satan kan gifva och ta.

Och med hvarje år som i grämelse gick
kom där lömskare eld i Ingreds blick,
kom där något som sög och gaf sting uppå
sting,
och hvar gång hon leende såg sig omkring,
hur varmt där än var, kom där rysning i
hast,
men spände hon blicken i allvar fast,

då gick där på tok, då blef väfven ej tät,
då flög trädet från kubben och yxan mot knät
då slog spinnrocken back, då stöp elden på häll'n,
och den hund, som hon lockat, var död innan kväll'n.
Man lade tillsamman, man gissade snart.
Så kom Segrets slut och gaf ryktena fart.

Segret var rik hon, rödbrusig och tjock.
Trygg stod hon på trappan i skinnfodrad rock
med händer på magen och munnen i skratt,
men alls ej af hån mot hvad blicken fick fatt,
blott därför, att hon var så lycklig och mätt,
och att allt såg ut, som hon senast det sett.
När Ingred skuggade gårdens knut,
som solsken för molnet var lugnet slut,
fast intet hon tänkte. Det kom som ett skott.
Som bly så tung blef den mat hon fått.
När tvenne gånger på nytt det skett,
låg Segret och skälfde, än kallt, än hett.

Då kom Ingred beställsamt i stugan in,
där den sjuka låg bäddad i skinn på skinn.
Hon var vänlig och smilade, talade tröst
och strök henne gång efter gång öfver bröst,
och Segret låg rädd, liksom kyckling för hök,
och fick svårare ondt hvar gång som hon strök.
Men intet begrep hon, hon undrade blott
öfver lyckans sällsamt bräckliga lott.
Och Ingred kom åter, hon strök och hon såg,
och snart på sitt sista den lidande låg.

Då blef häxan fast för sin skada och skam
och fördes till närmaste lagting fram.
Hon begärde i trots att sitt prof få stå:
»Om jag flyter på vattnet, så är det väl så!»

När ryggen blottats, mager och tunn,
sågs blårödt märket af djäfvulens mun.
Med bakbundna händer, så lätt som en gås,
förlamad hon flöt och med munnen i lås.

Fast tung hon sig gjorde från hufvud till fot,
hon lyftes af brösten, som lättet bär not,
hon kunde ej svälja en droppe från våg.
Vanmäktig och blodsprängd i synen hon låg.

Hon släpades upp och fick kläderna på.
Till tinget hon drefs i förbannelser så,
med skallrande tänder, som skramlan för vind,
och ormbuktadt drypande hår öfver kind.
Hon skalf i den bittraste köld och såg ner
i stirrande slöhet. Ej sökte hon mer
att neka till något: »Jag flöt som en stock.
Då har jag väl varit i Blåkulla ock.»
Hon letade minnen som bränder i spis
och log emot hvart på sitt jämrande vis,
men intet tog form. Hon stod frysande kvar
och förmådde ej ens ge begripliga svar.

Och dagen därpå var det först liksom drömdt,
och hon hostade hårdt, som om bröstet
var ömt.

Hon fick knappt ett par mänskliga ljud ur sin hals,
och hon jakade nog, men förstod inte alls.
»Är du häxa?» — »Hvem, jag?» — »Var i
påskas du sist
hos den Lede?» — »Den Lede? Hm, hm, ja,
ja visst.»
»Satt du närmast till mästarn? Hvad åkte du på?»
»Så är det ja... Hååh... I sägen så.»

Då bjöds tystnad, vid vite på domarens bord,
då blef Ingred helt kärleksfullt manad och spord,
om hon än kunde läsa som förr »Fader vår».
Men hon läste likt den som ej vet, hvart hon går,
och så fort, att det blef som *ett* ramlande ord.
Hon lät händerna sjunka. — »Jag är väl förgjord!
Det tar ej. Det blir ej till ringaste gagn.»
Och så tomt det ljöd som från bullrande vagn.

Nu steg domaren upp, och han manade väl,
och man knäföll och tiggde för trollpackans
själ,

att den skulle bli löst utur djäfvulens makt,
att hon skulle bekänna sin synd och sin pakt.
Liksom luftström från bål uti värme det steg,
och som inringadt vildt låg hon hukad och
teg,
men när bönen tog slut i ett jämrande skri,
stod hon upprätt och talade, ledig och fri,
med de rödaste kinder, hon haft i sitt lif,
och med blicken så lysande hvass som en knif:

»Lazarum heter han, puken min,
när jag ropade, kom han i skogen.
Han är luden och kall som ett afdraget skinn,
han har tumslånga klor ifrån knogen.
Jag försvor min Gud och hans dyrköpta son,
och då kom han, då tog han mig bakifrån.
Får jag köpa dig, sad han, att vara min
träl? —
Vill du döpa mig, tag mig med kropp och med
själ!
Vill du gifva mig gårdar och byar i län
med råg och korn och fä och fett?
Vill du göra mig trollhar'n af sticketrän,

som bringar mig mjölken, du gett?
Vill du gifva mig folket i makt, ho, ho,
som spottat på mig i förakt, ho, ho,
vill du göra mig lärd för en själ i lön,
som ej hållits värd en endas bön?
'Ja väl, ja väl!' — och så tog han mig,
och så famnade, klöste och slog han mig,
och var luden och kall, och när veckan gått om
till mitt fattiga kyffe om natten kan kom
och skänkte mig allt hvad hans ord mig sagt,
och på folk och fä och jord fick jag makt.

»Nu var jag så rik, fast jag ensam det såg.
På pösande bolstrar af fjäder jag låg
och drömde så härligt i morgonens kvalm.
En ann' skulle bara sett unknande halm.
När stormen dref asplöf i förstugan in,
jag såg, det var guld, och att skatten var min.
Jag plockade, plockade, allt jag er ger.
I blinda, det blir bara asplöf för er!
Och öl fanns i källarn och mat i min bod. —
I sömnen kom puken och sög af mitt blod,

— så luden och kall, åh, så luden och kall! —
men flydde vid hundarnas morgonskall.

»På påsken — Hur var det nu bara? — Hör på! —
då stal jag en själfspillings grimma
och svartbläsig tjurkalf som knappt kunde stå
i rädsla för nymånens strimma.
Jag ställde mig grensle, knep samman och red
och kryste och kramade, böjde mig ned.
Huj, det blef en fart som i kinderna sved.

»Jag lyftes och flög under stjärnornas ljus
i drifvande flingor af skyar.
I djupet låg skogen, ett vaggande brus,
som lysmaskar glimtade byar,
som eld uti fnöske. — En spets som stod opp!
Det var kyrkans torn med sin korskrönta topp,
och jag böjde mig fram att slå till den i hån,

men slaget tog kyrkan tre mil därifrån,
och bäcken blef sjöar och sjöarna flod,
och jag skrek åt min springare, springare god,
och det svarta tjöt, och det svarta flöt
inunder och om oss tillsamman,
och blått genom natten och glöd-rödt det bröt.
Det var Blåberg och helvetesflamman.

»Där satt man vid laget i jublande krets,
och bergsskallen tutade vakna,
och skenet slog uppåt i glödande hets
från gulbleka lemmar och nakna,
Man hängde med labb öfver brösten och strök,
man trängde i gnabb intill drycken som rök,
man slog och man klöste i vilda begär,
och strax som jag trampat ur skorna
och kjorteln och särken, var Lazarum där
och slungade in mig på horna.

»Där flögo vi båda som torkade skinn
på bordet bland bäckar och koppar,

jag getamor, jag, han var bocken min,
och vi vredo i svett våra kroppar.
I pukarnas blinkande ögon brann glöd,
i häxorna afunden fräste och sjöd,
och den Svarte själf, som vid bordsändan satt
med flinande gap, ur ruset spratt
och nickade djupt, så blicken brann
emot mig ur ögonbrynen.
Den grannaste häxa, så hickade han,
som ännu jag spottat i synen!

»Så tågade vi, par om par,
med bugning för vår svarta far,
hvar puke värdig, stram och rak,
hvar häxa vickande därbak,
och mästarn sträckte klöfven ut
att signa under skratten,
och blåsten ur hans röda trut
dref gnistor ut i natten.

»Nu fingo gåfvor vi till lön
som huldrikt svar på ödmjuk bön,

hvad än vi ville peka på,
hvad hugen kunnat leka på
i långa år — och mästarn såg
och såg vårt doldaste begär
och hväste, där han framböjd låg:
Du är min dotter kär!

»Se'n hände där — hvad hände se'n?
Jag vet knappt, jag. Jag glömt det visst.
När dagen kom, jag frös igen
i linnet, på min förstukvist.
Å, I kan tro mig, bittert kallt
det känns, och blott som dikt och dröm
det andra. — Nu jag yppat allt.
Finns ömkan ej för mig, så döm!»

Och nu var det slut med förnuftiga ord.
Fast ofta och länge hon pinligt blef spord,
ej medskyldig nämnde hon, grät blott och kved
och låtsades stundom, som skuldlöst hon led,
och hostade ständigt och stirrade slött,

och allt hon förtalt var i minnet som dödt.
Men vittnet låg tydligt från skrifvarens hand,
och så dömdes Ingred till bål och till brand.

Till bergets topp blef veden körd,
när aftonrodnad tände bål.
Torr låg den re'n, af ingen rörd,
se'n sista häxan blef till kol.
Ett bjälklagskors blef lagdt på stund
så starkt, som om för tid man byggt.
Nu byggde man till ankargrund
för kristet lif att hvila tryggt.

Om morgon fördes Ingred ut,
på släpan låg hon ful och grå.
Re'n hennes klädnings slitna klut
som aska var att se uppå.
I kast flög hufvet hit och dit,
hon grät, men ej en tår kom fram,
och barnen lyftes upp med flit
att skåda hennes nöd och skam.

Hvar buskes tagg, som dräkten tog,
var lik en glimt af hopp som svek,
när tyget brast, och folket log.
Så lekte hon sin sista lek.

Men när hon var på bergets krön
och såg därnere sollyst vidd
af mark och skog, som glänste grön
med åkerns mognad fläckvis spridd,
och längst därborta mjölnarns kvarn,
som stod i dag trots munter vind,
och backen, hagen, där som barn
hon lekt och se'n gått dolsk och blind,
och när hon såg sitt arma hem,
så naket grått som brända ben
med takens halm och rösens sten,
då skalf hon hårdt i hvarje lem.
Då gaf hon upp så vildt ett skrik,
att ingen log. Hvar själ blef stum.
För mer än mänsklig sorg fanns rum
i rösten, intet, intet lik.

Och bålet brann i kvalmig rök,
som sveptes ned mot skog och by,
och där kom korp, och där kom hök,
som skrämda flaxade mot sky.
Mot dagens slut helt matt det brann,
men när om kvällen mörkret hann
dit upp, då låg där än ett glöd,
som glyste fram likt Satans blick,
och svagt ett sken som kom och gick,
tills natten tog det i sin död.

NATTRAMMEN.

*

Hon lade barnet sitt på lön
i klyftans mörkast dolda vrå
i regnvåt skog, dit vargen drog
med slickadt sår och svalt och dog
med sorgsen blick, men utan ljud.
Tak gaf en hägg i frosträd skrud.
I storm gick hösten. Så kom snön
och lade hvita höljet på.

Då hade modern stället glömt,
ty som man sliter orm från lem,
hvar syn, hvart skrik, som kvar sig gömt,

hon slet och dref ur minnets hem.
Ej tanke blef det till, ej gråt.
Hon log och talte, sof och åt,
och tidens flod, som rann förbi,
frös till bakom och täckte allt.
Hon kände blott, hur det blef kallt,
men såg ej dit och tycktes fri.

Så blef det dymmelveckans tid,
när likt en böljas kam och dal
stå ljust och mörkt i jämngod strid,
och stort om kväll'n är stjärnors tal,
fast blekt för dagens sken som svann.

Hon hemåt gick, när natten hann
förut med skuggans tysta språng.
En höjd där låg som sträcktes lång
ur mörkrets värld, ur susets däld.
Förr stod där skog, nu var den fälld.
Blott krympta enar, tropp vid tropp,
som dvärgar redo åsens topp.

I månens horn de höllo fast.
All snö var smält, men isen brast
hvartannat steg i pöl och grop,
och köldens stela ångestrop,
som kväfts, ännu i stenen skalf,
gaf genljud hårdt från himlens hvalf.

I mörkret, hvarifrån och hvart
hon såg ej, lyftes något svart
med ängsligt pip och vingslags gny.
Det var som höns, när yrt de fly
och flaxa hjälplöst tungt därtill.
Det ville nästan locka skratt.

Det kved likt barn som gått sig vill
och irrar kring i skräck och natt.

Hvart ben blef is i hennes kropp.
Nu, nu! Där flög det åter opp.

Slets mörkret sönder vildt i hast,
stod där af gnistor tät en kvast?
Tog natten form, fick döden lif,
låg glömskan knäböjd, bräckt af skam?
Det späda ropet skar som knif.
Hvad var det? Nattens ramm.

Där skrämd hon kröp till frusen jord,
mot örat hvitnad knoge tryckt,
blef fasan tanke, skriket ord
och sång som sjönk och steg i flykt.
Den växte högt ur glömda sägn,
ur pulsens blod, ur isadt bröst.
Än ljungeldshård, än mild som regn
förnam hon rammens röst:

»Hvem har redt sängen min,
hvem har värmt så ljumt mitt bad?
Hvem har söft med sång mig in
och lärt mig vara glad?»

Som bubblor brusto spröda ljud.
»Hvad vill det mig? Å Gud, å Gud!
Det har ej form, det har ej namn.
Bort, bort med kinden från min famn!
En blind i natt, hvad kan hon se?
Den intet har, hvad kan hon ge?»

Då bröt det loss som storm på myr
med fötters tramp, med isens dån,
med gräs som hvisslar, snö som yr,
och allt förskjutets hat och hån:

»På vissnande bräknar reddes min säng.
Af gråt stodo ögonen blinda.
Min egen blodiga nafvelsträng
om halsen, det var min linda.»

Och modern kved: »Jag var ej där.
Sök upp den som dig bort ha kär!

Sök långt, sök vidt din hämnd för brott!
O, att jag själf ditt öde fått!
Vi gjorde följe nu, vi två.
Långt värre är att höra på.»

Men nu blef sången mild och klar
som först. Blott tunn den brast ibland
likt sjuka fågelungars drill,
och det var värst af allt, det skar
i bröstet djupa sår af brand,
och det ljöd nära, tätt intill:

»Hvem gaf se'n foten stöd?
Hvem har kokt min välling len?
Hvem stod leende och röd
i eldens röda sken?»

»Hvem? Icke jag. Min dom är fälld.
Jag lyser snart af annan eld.

Min stela famn, mitt frusna sinn,
kom strax, kom bara djupt dit in!
Blef du till skräck som stel kan slå,
mitt barn, kom hit, mitt barn ändå!»

Men åter sången vild och stor,
som uppskrämd fågel steg och for:

»Frosten är far min och svälten min mor.
Min själ tog den eviga natten.
På hat och förtviflan jag växte mig stor
och törstar vid islagda vatten.

»I blindo söker jag Kristi graf.
Jag når den i natt eller aldrig.
Där lösas de järnsmidda banden af,
men jag hinner den al-al-al-drig!»

För hvarje strof det uppåt steg,
förlamades och föll och teg,
och snärjd af takten, hård och stark,
som bunden fast vid rammens flykt,
drefs moderns panna ned mot mark
med blodrödt ärr i midten tryckt.
I nattens rymder rösten svann
som mörkt i mörker, svält i svält,
och bara hopplös ångest brann
i hvarje ljus på himlens tält.

Men hon, som rammen mött en natt,
blir aldrig mer sitt väsen lik,
och munnen bär ett ständigt skratt,
men öppnas som det gällde skrik.
Hon talar ej begripligt ord.
Hvar tanke är som blind af jord.
Hon vecklar hop af smutsig klut
en docka, bär den ömt i famn
och klagar, att den är så stum.
Hon släpar den i skogen ut
och stryper den med blicken skum
och ger den ljufva namn.

DET HINSIDES.

*

De möttes bort i skogen,
när höstligt skum var leden.
Inom dem talte vreden,
och ondskans säd var mogen.
Som kornblixt, efter blifven,
när åskan sopat spåren,
i stumhet blänkte knifven.
Den ena föll för såren.

I gryningsfrosten funnen,
han bars af två i sänder,
och svept af ömma händer,
och blek och sträng om munnen,
med ljus vid hufvudgården

han låg bland sänkta ljuden,
ett skri af hämnd kring världen,
en bön till domarguden.

Nu klungo afskedsorden
från far vid sonens kista:
»Ditt lif bar kort mot jorden,
som stjärneskottets gnista
från rymdens dunkla länder.
Tag hämnd i egna händer!
Se, maktlöst våra fällas!
Låt brottet vedergällas!
Tag hämnd i egna händer!»

Och änkans sorg, den unga,
i blod mot ödets galler,
tog vid som slagregn tunga,
där stormens skugga faller,
som kopplets gny, när ringadt
ur gömslet rofvet trefvar

och väg ej ser och bäfvar
och vet sig re'n betvingadt:

»Du ensam känner stråten
till dråparns bädd i hvilan.
Du skall förstelna gråten
till is med glimt af bilan,
ur kinden falna färgen,
ur benen smälta märgen.
I krets af barn och maka
skall han gå rädd, förtegen,
och vild af skrämsel skaka
för ljud af egna stegen.»

Och flamman skalf för ropen,
där vilda ljödo bannen.
De nådde banemannen,
som gömt sig stel i hopen,
af egna dådet dragen,
som girigbuk mot skatten.

Han bär dem kring om dagen,
har tar dem hem till natten.

Och aldrig mera ensam,
för skuggan sin han spritter.
Hans föda är gemensam
för två och ständigt bitter,
som svepduk kallt hans lakan;
i kudden sticker taggen.
Från sömnen skrämd mot vakan
från dröm mot samvetsaggen,
när jorden vänds af plogen,
han hör sin grafsång ringa,
och yxans hugg i skogen
som rättarbilans klinga.

Han kan det mer ej bära.
En natt han går till kullen.
Det spirar spädt ur mullen,
ty vårens tid är nära.

Uppståndelsen skall lysa
i glans för hvart ett sinne;
blott han med isigt minne
i famn skall naken frysa.

Mot sandens gny han kröker
sitt knä, och orden fara,
där tankens ångest söker:
»Hur visste jag ta vara
på ditt? Min panna svalkas
med Kainsärr mot daggen...
Stå upp du hamn som nalkas,
tryck djupt i hjärtat taggen!
Befall nu *mina* öden
hvad hatet eftertraktat!
Se'n dig jag blott föraktat,
lugnt tar jag skam och döden.»

I stjärnljus allt är stilla,
och träden hejda suset,

men som i feberns villa,
när luftens drag kring ljuset,
i ringlar rördt, förtunnas
till rymd för iskyld aning
och syn, det länge svunnas
gestalt har lydt hans maning.

Och tonfall, klocklikt långa,
han hör: »Du talat till mig,
du främling ur det trånga.
Säg ut, hvad väl *du* vill mig!»

»Jag tog ditt lif — i yra...»
— »I yra visst du stammar.
Mitt lif, det evigt dyra,
mitt lif som sprudlar, flammar
i allt som rörs och lyser,
i tusen stänk fördeladt,
som bäckens fall mot brunnen,
men genast åter heladt,

med droppen sammanrunnen,
där djupets spegling ryser!
Mitt lif! Hvad kan du taga
från flintans glimt mot stålet,
från eldens dans i bålet.
Säg klart, hvad du vill klaga!»

»Min dag, min natt du gärdar
med småsint hat och pina...»
— »Tyst, tig! I rymdens världar,
där stora vindar hvina,
i moln kring alltets flöde,
där drömma stort de döde,
med blicken djup och stilla.
Det var din skrämsels villa
som skapat fult och ringa.
Vi hata, älska inga.

»För blind är du att ana:
ett enda väsen såras

af allt hvad ondt som stiftas,
och hur än former skiftas,
din blick det är som tåras,
din själ i allas lider,
din gråt med allas kvider —
Gå bort i frid din bana!»

Han reste sig helt sakta.
Han kände kroppen skaka
af köld, och fattigt liten
sin själ, som smutsats sliten.
Då ljöd det åter: »Akta
på ett! Se ej tillbaka,
ty mörkrets grepp är nära.
På kyrkans ås står Grimmen.
Nu är det rätta timmen.
Du kan hans blick ej bära.»

Liksom man flyr i drömmen,
då hvarje steg vill snärja,

han gick. Han sökte värja
mot skräck ur minnets gömmen
sitt mod — ty Grim är fasan
för dödens köld som kryper,
för dödens hand som stryper.
Som törnet griper trasan
af dräktens fåll, så hängde
det svarta djupets svindel,
och mörkrets täta bindel
med grafvar vägen stängde.

Omsider porten, bäddad
i häckens sus, han kände.
Nu, då han halft var räddad,
sitt hufvud halft han vände.
Han ville se det skumma,
om än hans sinn det tvunge,
men hann ej. Ur det stumma,
likt uf på räfvens unge,
likt storm på luft som tjocknar,
likt natt på brand som slocknar,
där kom det.

Blå om kinden,
med sargadt grepp om posten,
han fanns vid kyrkogrinden
i hvita morgonfrosten.

MÄNNISKANS VÄNNER.

*

Hur skulle mänskan få sig bröd
och regla dörren till för nöd
i värld, där hon sig obedd känner?
Hon ensam bragte ej det långt,
det blefve nog båd' knappt och trångt,
men hon har gamla goda vänner.

Se, hästen tåligt plogen drar,
fast han är skapt för fria dar
och hejdlöst språng på vida fälten,
och stark han släpar skördens gull,
får halm till bädd och krubban full
och slipper känna vintersvälten.

Hans lemmars kraft är kufvad vind,
men barnet, lutadt kind mot kind,
sig själf ser speglas djupast inne
i svarta blicken, stolt och skygg,
och aftonridt på fålens rygg
är äfventyrets första minne.

Fast snabbt hans sinn och lätt förskräckt,
när yrsnön isens väg har täckt,
med hofven trefvar han till spåren.
I bröllopsfröjd till yr musik
han dansar fram, men husbonds lik
han släpar tungt, böjd ned af åren.

I båsen korna trefsamt stå
i vacker rad, om höt, de få,
man vänligt signat blott till julen.
Om vår'n de lämna yrt sitt fjäs
och beta hagens ljusa gräs
med smörblomstblommor högt om mulen.

Och hon som vackrast lockar dem
med sång och rop, får bäst dem hem
och rikast mjölkens spel i stäfvan.
Kom Brunkind, Dunkind! — Skällan slår,
men lyssnar stillt, när ljudet når
ett håligt ekos svar ur skrefvan.

Så harmlöst mild är fårens flock.
De villigt ge sin varma rock,
blott de få lammen kvar vid spenen.
De trippa lätt, som regn på blad,
i ängslig bräkning, aldrig glad,
men nöjd med nästan bara stenen.

Och ulln ger vintern om bestyr,
i spinnrocksurret tiden flyr,
och eldens sken ger sägn och minne.
Med väfstolns trampa, skyttelns slag
så lätt man lägger dag till dag
och vet knappt af, förr'n vår är inne.

Men getter äro odygdsting.
De klänga öfverallt omkring
och gnaga det man ej får gnaga.
För barn är bocken hemsk om jul.
Hans blick står ilsket svart och gul
som lurad djäfvuls i en saga.

Men den som mest fått mänsklig själ
och den som bäst vill mänskan väl
och trognast fäster sig, är hunden.
Han finner väg, när barn gå vill.
Han ser, hvad vi blott ana till,
och förr'n vi dö, så vet han stunden.

Och att han ej fått mänskligt tal,
men blott förstånd, det är hans kval,
och därför sorg i ögat ligger.
Sin herres lif han ringadt vet
af faror kring och hemlighet,
och därför smeker han och tigger.

Klok är väl katten ock; vid häll'n
tänds blicken vaksamt stor mot kväll'n;
den slutes lojt, när solen gassar.
Men blott sin gård en katt har kär
och gör sig knappast mer besvär
än slicka sina hvita tassar.

I lycka trifs hon, fruktar nöd.
Fylls skålen blott, vid matmors död
hon spinner, lika välbehållen,
och när som tiden inne står
— hvem har sett kattor dö af år? —
hon drar blott hem, visstnog hos trollen.

— — — Men farstuns tupp på pinn sig sträckt,
som elden röd hans granna dräkt.
För honom flydde nattens spöken,
när gällt och klart han väckning gol.
Han manar dag, han manar sol
och arbetsflit och blåa röken.

SIPPORNA.

*

Nej, se på sipporna i backen
åt söder till, där snön förrann!
Det är den första, skygga tacken
för allt hvad solen skänka hann.
Se, hur det nickar ljust och blått,
och hur det blickar vänt och godt!
I glansigt ljus så späd hon fryser,
en mö på nytt, vår gamla mor,
och bjärtare hvar bladkrans lyser
mot bruna löfven se'n i fjor.

Går jag bland dem, jag drömmer bara
och lutar hufvet mer och mer

och tänker uppå barnens skara,
som tillitsfullt mot äldre ser.
De ha så många tankar små.
Man har så långa dagar då,
och trädens mörka grenar susa
blott fjärran sägn om mänskors ätt,
och allas ögon äro ljusa
och sluta sig i sömn så lätt.

Blir den som vår, er lefnads saga,
ett mått af fröjd, af sorgen två?
Ja visst. — Men man skall inte klaga
och ej bli bitter alls ändå.
Ej tarfvas heller lyckan jämt.
Vårt lif det gäller mer än skämt.
Just sprunget fram ur allt det gråa,
mer klarögt djupt blir vårens kvad
— och skulle blommor stå så blåa,
som nu, mot idel friska blad?

BJÖRNEN.

*

Sin dikt den tysta skogen fått,
om än ej mänskan där satt foten.
Den sofver djupt i sagoslott
af furor, gråa tätt till roten
af hundraårig tofvig laf
— rundt om förtrollad mur af törnen.
Prinsessan vet man ej utaf,
men diktens konung heter björnen.

Där är hans värld, där är han fri,
och ingen lätt för nära träder.
Han har det litet smått — som vi —
och nästan jämt för vida kläder,

men aldrig sänker han sin blick,
hans hunger gnäller aldrig kräsen.
Ej hat han bär, ty björnen fick
ett stycke af vårt eget väsen.

När snön är tung på mark och gren,
och matt blott tecknas solens skifva,
då sofver han som sten bland sten,
som stelnad drifva under drifva.
Han drömmer nog, men utan mål;
knappt jättekraften ramen kröker,
och blott från nosens tvenne hål
hans anda het ur idet röker.

Och störs han där, sin hvita ham
han skakar bort i moln från manken.
Som nordan själf han bryter fram,
och han är vild och snabb som tanken.
Mot tio män han slår sig ut.
Hans röda blick är hvass som nålar,

som rön han splittrar jägarspjut
och knäcker vårdslöst hufvudskålar.

Men låt blott sömnen ostörd rå,
han blir så mild och vek till sinnet.
När våren väcker sippor små,
då ruskar han det våta skinnet.
Han vacklar bort på sjuklingsvis,
med långsmal nos han födan letar,
och späda blad och blåbärsris
liksom en ko förnöjdt han betar.

Det händer nog, han ock är kär
och drömmer tusenåra riken
med kyrkvigt lamm och mogna bär,
ej änglars sång, men trastmusiken.
Dock, dröm är dröm, och lif är lif.
När sommarsolen kröner året,
på odygd halft, till tidsfördrif
han nyper sig det första fåret.

Nu bär det jämt på mördarstig,
och värre blir han, som det händer
den blott en gång fått lukta krig.
Knappt räcker nu en ko i sänder.
Som hela skogens mörka skräck
med aftonskuggan ut han springer,
där hjorden stampar lindans fläck,
och ängsligt skällans darrning ringer.

Det fanns en häst, just här från byn
— för styrka se'n han prisats vida —
han lärt en björn — det var en syn —
den svåra konsten till att rida.
Han var väl knappast tuktad nog,
i hagen gick han helst allena,
och när så ryttarn språnget tog,
slog gångarn durk och börja' skena.

Det blef en fart, som knappt man tror.
Folk stod i leder, storögdt stumma,

och såg, hur gnisterregnet for
ur sten, och hörde mörkret brumma
och tänkte skyggt på satans tåg
men icke alls på stackars nallen,
förrn han vid lagårdsporten låg,
där öfverstocken krossat skallen.

En annan gång, när sjön sig bröt
i hvitt, två män, som hemåt vände,
i kursen sågo, hur det flöt
af något brunt, som ej de kände.
Man höll nog alltför snålt med förn,
men visshet fick man, medlet hjälpte,
ty upp ur djupet klef en björn.
Det var så när, att båten stjälpte.

Han var väl trött att simma kring
och skamsen, där han satt i stäfven,
ty besten sade ingenting,

och tysta sutto männen äfven.
Han sänkte nosen blott ett tag
och skyggt på sned han bakåt glodde,
och långa blefvo männens drag
som hans — men ni kan tro, de rodde.

Det lär ha sett högtidligt ut,
som sutte kyrkherrn själf i båten.
— — — Men hvarje trall bör ha sitt slut
och så är ock med denna låten.
Knappt stötte köl'n vid närmsta strand,
förrn, utan minsta tack för färden,
han sprang — och ruska' sig ett grand —
och gick sin egen väg i världen.

Den må han gå, och lefve han!
Ej något smått hos björn man spörjer.
Han styrka fått för elfva man,
och en därtill för klokhet sörjer.

Må han få sofva tryggt och godt,
när snön i hvitt har bäddat trakten,
och mycket väl ge akt för skott
och helst ta andras mark för jakten.

KVARNBÄCKEN.

*

Det gör mig alls ej sorg och tvång,
att för min bädd satts gränser,
ty lika lustigt tas mitt språng,
och lika skumhvit glänser
i timmerrännans tråg min våg,
och hvart än leder färden,
nog fylls ditt kraf, min unga håg,
att brottas fram i världen.

Det tunga hjulet hänger stort
och svart med däfvet stängsel.
Jag kastar mig emot min port
och bräcker upp mitt fängsel.

Hvar skofvels rygg jag når och slår
i fart som knappt kan sansa.
När jag blott lust att spela får,
då må väl allting dansa.

Hör! Hela kvarnen ger ett sving
från fot till flöjelshalsen,
och tunga stenar hvirfla kring,
ett muntert par i valsen,
och säden mals till stoft mot loft.
Ur gluggen hvitt det dammar,
liksom när rågen står i doft
med vind i axens kammar.

Det blir till bröd för mänskors barn,
det blir till mod och safter.
Sno rundt, mitt hjul, håll ut, min kvarn!
Nog räcka *mina* krafter.
På bron jag mjölnarn ser, som ler
och flyr med mig till åren,

då väl af hvitt han snöats ner,
men ej bar grått i håren.

Farväl, farväl! Min tanke flyr.
Re'n når den älfven vida.
Den reser jag så stark och yr
med mina böljor strida.
Hur kampen kämpas het, jag vet,
mitt väsen ständigt varar
och ödslar rikt i evighet
sin kraft som aldrig sparar.

SAGOSTUNDEN.

*

Stormen sjunger, mina små,
armen tung på träna.
Regnens fall som strängar stå.
Kom och sitt på knäna!
Famnens värn och munnens kyss
rättvist ut jag delar.
Kryp intill mig tätt och lyss
till hvad skogen spelar!

Grip min hand och tryck den hårdt,
just när åskan ljungar!
Hvad de måste skälfva svårt,
bonas fågelungar!

Intet tak de ha som vi,
och i vindens låten
stryker kall och stor förbi
karga verkligheten.

Den är än ej till för er.
Hör på skogens saga!
Klipsk i gömslet herden ler,
medan trollen klaga.
Stal han ej med lock i natt
deras gyllne höna?
Troll ta ej den hjässan fatt,
lyckans ring fått kröna.

Men prinsessan längtan vändt
mot sin mörka kula.
Ulf hon ridit, kol hon bränt,
onda män och fula
stått som ris kring hennes blom,
glittrigt tårbegjutet — — —

Hvad gör allt, när brott får dom,
dygden lön till slutet!

Hör, fast hit blott svagt det når
genom regnets prassel,
än i djupast dolda snår
spelar prinsens hassel.
Guldlöfs sång är djup och skär
liksom trasts i lunder.
Prinsen dväljs förtrollad där,
har sitt slott därunder.

Hon, som löser honom, nåns
tanken knappt att följa,
svindlar, böjd mot jordens gräns,
drifs af hafvens bölja,
brusar fram med luftens flock,
har det tyngsta sparadt...
Men hon finner honom dock;
trohet allt förklarat.

Så, om dagen tyckes mörk,
alltid godt det slutar.
Se, nu skakas gårdens björk,
så af hvitt det sprutar.
Medan vi i sagans värld
lefvat år och tider,
åskbyn drog sin dunkla färd.
Det blef sol omsider.

Ut i sanden, ut och känn
luftens dofter blandas!
Just för barnens läppar den
gjorts så lätt att andas.
Än i sagans sus vår skog
står i glans och gungar,
och nu kvittra muntert nog
trygga fågelungar.

SPÅ-HERR-OLA.

*

FÖRSTA SÅNGEN.

Om landet, och hur man gjort det beboeligt.

Tolf mil bredt det landet låg, om land man
slikt skall kalla,
bara villskog, hvart man såg, hur stegen månde
falla.
Ägde än man tranans blick i fylkad tropp bland
skyar,
knappast man att räkna fick en två, tre, fyra
byar,
glimt vid glimt af armt och grått som lump
lagd ut på bleket,
alltihop så trångt, så smått som sparfvens plats
vid neket.

Annars barrskog, spets vid spets likt tänderna
på sågen,
där ej björkar slutit krets högt opp om insjö-
vågen.
... Tolf mil bredt och långt därvid som älfven
norr och sunnan.
Fyra veckor tog det tid för snön att smälta
unnan.
Risslande från fjällets vall, närd af sump och
myr,
dånande i fors och fall, jättestark och yr,
somnad sist bland aldersnår i hafs- och töcken-
bandet,
så gick älfven fram hvar vår, och just så långt
var landet.

Trångt för folk att lefva där, och födan knapp
att vinna,
fast man blott med stort besvär såg grannbyns
våreld brinna.
Åsen gaf ett sparsamt tag för sekelfurans fötter.
Sänkan släppte knappast dag till granens svarta
rötter.

Halfvägs död stod där hvar stam, af lafvar grå
var barken,
röda mossan lyste fram som lefrad blod på
marken.
Det var all den jord man fått, den stod ej till
att byta,
tämdes den ej lätt för godt, fick man med ondt
den bryta.

Sägn om kufvad jättekraft, som gömts i sago-
formen,
kanske så sitt ursprung haft — och jätten här
var stormen.
Brusande med vingars slag han kom att allt
förstöra,
tvangs att lyda andras lag och öfva trälagöra.
Skogen skalf på förhand re'n, hackan löst hvar
rot,
tumlande i blottad sten, lägre topp än fot,
kvidande i sus och skrik af gren som bröts
i fallet,
snart den sträckts som svarta lik och nästan
flöt i svallet.

Sedan blef det eldens sak. Vildt och skönt
det var.
Högt stod röken som ett tak genom natt och dar.
Tornad upp som åskans sky, hvit och gul den
brann,
röd när morgonsol'n sågs gry, röd för kväll
som svann,
rödast dock, när natten slog svart om allt sin ring,
flämtade och föll och dog som ett maktlöst ting.
Tiggarlik kröp åsen hop under skuggans huf,
och med vilda ångestrop uggla, korp och uf
sköto fram från snår och tjärn genom mörkrets
port,
ögat rödt som glödgadt järn, vidgadt, blindt
och stort.
Som om mörkret självt tog form ut ur mörkrets
land,
yrde de likt löf i storm, sjönko ned i brand.

Men när marken så lagts ren i stoft och hvitnad
ärja,
minst i tvenne skördar se'n fick kornet rikt
man bärga.

. . . Så bar jorden lust till prakt, i tusen led och tusen
hölls om gräs och blommor vakt af röda Torseldsljusen.
. . . Tills en annan åtrå kom, en annan länk i kedjan.
Hvar man gick och såg sig om, stod asp och björk på svedjan,
rika brudar hvarje vår som bakåt kamma håret,
fattigfolk, när hösten slår hvar guldslant ned i snåret.

Men när hundra år fått gå och kanske än så mycket,
stod där barrskog, tung och blå med allt det gamla tycket.
Vintern tog sitt rof igen, och fyllda blefvo spåren,
spår som tryckts af döda män i längst förflutna åren.
Månar sju låg is på älf, nattens stålblå sköld

höll som frusen stjärnan själf, krympt i bitter
köld.
Klang af järn fick hvarje ljud, blåst blef skarp
som knif.
Norrskensflamman blott bar bud om växling
och om lif.

ANDRA SÅNGEN.

Om folket och hvad det blifvit till.

Men folk, som bor i sådant land,
får ta hvad lifvet bär i hand,
en skeppa fröjd i struket mått,
två skeppor sorg som råga fått,
får sätta rygg och senor till
att bära så som ödet vill,
mer eller mindre svårt — stor sak,
blott man kan gå där stram och rak!
Förresten, rätt brakt till sin halt,
blir det nog summan öfverallt.

Och som det landet låg på jord,
det vore knappt värdt många ord

att skildra, *hur* man stred och slet,
om där ej gömts en hemlighet.

Men tänk er in — det är ej svårt —
där lifvet getts så kargt och hårdt,
där dvaltungt sjunka vill hvart hopp,
där måste fantasin ta kropp
och nästan klä's i kött och blod
att hålla uppe lust och mod.
Där trängst är verklighetens band,
man måste skapa drömmens land.

Och tänk er till, en sådan vår!
I natt man strypts det halfva år.
Ännu en väntan, dof och tung!
Så är det solen som är kung,
och morgonrödt som aftonbrand
blir kronan, lyft från hand till hand.
Det finns knappt tyngd i jordens stoft.
Allt är som dröm och sky och doft.

Den lösta älfven jublar fri.
Allt som är till är trolleri.

Så måste månskosinnet själft
som månen bli till hälft vid hälft
af drömljust silfver, drömtungt svart.
Sitt rike ägde ett och hvart,
blott för den jord, där tum för tum
man sträfvar fram, fanns knappast rum.

Visst lefde man och stred och bar
och nötte ärligt händers par,
men drömmen, reglad än och låst,
gaf orosken som glöd för blåst.
Smått syntes allt som mödan gjort.
Nej, skulle någonting bli stort,
det måste hämtas djupast från
det doldas natt af jordens son.

Där du blott gråsten skulle sett,
där, om man visste ordet rätt,
med våg på våg som isens svall,
i guld sågs bärgakungens hall.
Från klyftan högt i Nordanhög,
till Sunnanåsen draken flög,
i aftonmörkt en eldröd kvast,
att flytta skatten sin i hast.
Ett flintstål genom skrefvan in,
och all hans rikedom var din!

Vid älfvens sel, när månen sken,
ljöd näckens spel i märg och ben.
I böljans ring med blåhvit glans
drog sakta kring hans döttrars dans.
I myrens martall, svart och stor
mot senmarskvällens pärlemor,
satt tjäderkungen, hård för bly,
och gurglade sin sång mot sky,
så ekot drog kring berg och skog,
och kärlekslångtan allt betog.

Så i sin bygd, från barndom känd,
gick man med inre hörseln spänd.
Knappt såg man hvad på syn sig tvang.
Allt hvardagslif gaf fattig klang.
Allt gyllenrikt, allt skönt och stort
gaf genljud bak det doldas port.

Men fur, som växt på myrens kost,
står sned och arm och svart af frost.
På smulor ej blir glädjen fet,
blott, paddan lik, afundsamhet
med buk som ständig rundning tar
af allt hvad *mer* en annan har.
För många undertron till slut
i idel slantar myntats ut,
en tiggarskärf för hvarje blick,
en skilling hvarje suck som gick.

Och den som ägde större mått,
han också större fara fått.

Hvems var den största makt man såg?
Jo, köldens. Jättetung han låg.
För greppet hans sprang berg och häll.
Vidunderlik han steg hvar kväll.
I norrskensflamman, grön och röd,
hans andning gaf fördärf och död
och släckte alla stjärnor små.
Ett stelnadt haf af isigt blå
och mörka vågor, låg hans land.
Han gnagde snålt sin egen hand
i svält. Fast viljan styrde fri
en värld, han rymdes ej däri.

Så knäföll man, som frestarn bjöd
för världens herre, alltets död.
Fick man ej gripa fröjd som for —
se, döden är omätligt stor!
Om lyckan flyr, om ångern bränns —
den onda viljan saknar gräns.
Ned i dess djup, in i dess schakt
och njut i iskylt rus din makt!

❦

TREDJE SÅNGEN.

Om Spå-Herr-Ola själf.

Tänk er, se och låt tanken ej stanna vid orden,
fattig gosse som tvinat på fattiga jorden,
redan i vaggan blånypt af kölden och nöden,
blicken vidgad och krympt emot mörkret och glöden,
rörlig och skiftande snabbt som på jagande katten,
speglande takgluggens frostiga stjärnor i natten,
hård liksom is eller järn. — Låt så åren ge krafter,
åtrån och grymheten stiga med vårsvällda safter,
lodjur som blinkar på gren emot solljumma fläckar,
hök som ger svältande skrik öfver höstsvällda bäckar!

Tänk er så slumpen, på lek som en illvillig häxa,
flytta den gossen till staden med skola och läxa,
lemmarna ömma af slag liksom ryggen på öken,
födan med psalmsång bettlad vid dörren till
köken,
själen af bojor trängd liksom kroppen af dräkten,
frysande, vilsen i mörkret vid tidiga väkten,
klämd mellan slägga och städ som den fångade
Lede,
sagan förhånar, och brinnande blek utaf vrede,
kufvande, kufvad, en vilja som gnistor kan spruta,
smidd till ett vapen, ett stål. — Hur skall leken
väl sluta?

Smulor af lärdom, så hårda som krossade stenen,
minnet tog upp och likt morrande hunden vid
benen
trotsigt dem gjorde till sitt, men den lärdom
som grodde,
det var att djäfvulens makt uti människan bodde.
Han var i hvarje begär. Ifrån hjärtat till läppen
stängdes för frihet hans väg blott af riset och
käppen.

Dunklet dårinne var hans. Dess omätliga rike
hvälfdes med stjärnornas glans till en frost-
himmels like.
Frihetens ovän var hans. Blott i slätkammadt
hyckel
rördes på ytan en värld utaf fromhet och
gyckel.
Tydligt som siffror det var, det var gammalt
som gatan:
Annat var väder och ord blott, men tingen var
Satan.

Halft af hvad kring sig han hörde och halft
af sitt eget
bildade så han sin lifssyn, och *han* tog ut
steget.
Hejdlöst, likt nattköldens krafter som urberget
sprängde,
tanken, en krossande vigg, genom frågorna
trängde.
All hans förklädnad var yttre, blott kappan och
kragen.
Ohöljd stod sanningen fram i förstelnade dragen,

lyste som skogsufvens blick under tofsiga brynen.
Ingen med nöje stod ut att se honom i synen.
Ingen fann svar på hans skäl, när i disputationen,
blott på en knifstunn nyans och med jubel i tonen,
främmande åsikt med tramp af de väldiga fötter,
åltad i svafvel han sänkte till helvetets rötter.
Fruktad och vördad han blef för sin skärpa och styrka,
sänd som ett lärdomens svärd upp till hembygdens kyrka.

Ensam han satt under år, och som dirrande kölden
kände han endast sig själf, och som giftet i bölden
svällde hans hårdhet, och mörkret tog kropp i hans sinne,
medan, likt kvarglömda frön utur saga och minne,

barndomsbegår sköto rot. Allt hvad onska kan vålla
växte med makt och med hot. Han blef mästarn att trolla.

Kyrkan på sluttningen låg, just där älfven tog sprången.
Upp genom kokande brus blott med möda steg sången.
Knappast det spetsiga tak nådde kanten af backen.
Porten föll låghvälfd och tung som ett ok öfver nacken.
Muren stod naken och flådd med de gropiga blocken.
Kyrkgårdens prydnad och ståt, det var pålen och stocken,
jämte en frostbiten hägg och med rostade namnen,
korsen som multnade ned i gemensamma hamnen,
sjönko i smulor till jord med hvart bleknande minne

Dunkel och kall som af is, så blef luften där-
inne.
Is var i prästens predikan om hotfulla döden.
Nästan till värmande trefnad blef helvetes-
glöden.

Men vid en flammande eld i sin ödsliga
stuga,
där satt Herr Ola och verkade utan att ljuga.
Skenet strök ut öfver snön, och med käftar att
hugga
tecknades jätteförlängda hans drag på hans
skugga.
Eller som lurande spindel han sågs öfver boken,
eller i dåsig berusning vid sejdande koken,
stirrande ut genom röken med löje kring munnen,
bort genom afstånd och tid, med hvar boja för-
svunnen.
Intet var doldt för hans blick. Under tryckande
bergen
malmen, likt stelnade bäckar med glitter i färgen,
lysa han såg. Han såg längre. Mot flämtande
glöden,

svart bak den ovetnes rygg såg han hotfulla
döden.
Ofärd och sjukdom han såg uti luften som
tjocknat.
Föll där en stjärna, han visste, hvems lif hade
slocknat,
Allt för sig själf han behöll, och han njöt det
i tystnad,
drack af sin vishet och makt och sin slum-
rande lystnad.
Blott när hans vrede stod upp, och ett intet
den väckte,
viljan likt åskvigg sköt fram och slog sönder
och knäckte.

Så, som från örnstolens topp bland de benhvita
grenar
vingade röfvarn ser ut öfver lafvar och
stenar,
blicken ett skiftande gult kring pupiller likt
natten,
speglande skuggor och ljus ifrån skogar och
vatten —

intet dess skärpa kan fly, från de små till de stora,
allting är till på hans nåd och kan nåden förlora —
så satt herr Ola och härskade stum öfver trakten.
Stelnande värre än köld breddes fruktan för makten.

FJÄRDE SÅNGEN.

Om Spå-Herr-Olas dräng.

Men nu, när ni hört, hur Herr Ola var sträng
så tänk litet kristligt och mildt på hans dräng.
Han tarfvar det väl. Han var skröplig och svag
och ej mer fullkomlig än du eller jag.
Ja, knappt ens så mycket, ty hela hans lott
och hela hans arf var den arfsynd han fått,
godt lynne till eget och husly till låns,
två stöflar och namnet af Stammare-Måns.

Om något var ledsamt, han teg och han led.
Om någon var munter, han skrattade med.
Om ingenting frestade, stor var hans dygd.
Om någon såg på, var han ej utan blygd.

Fanns intet att supa, han smakte det ej.
Af språket han älskade minst ordet nej.
Höll sanningen kär, när för honom den dög
och trodde en smul på sig själf, när han ljög.

Kort sagdt, han var Adams och kvinnornas son,
som aldrig ägt paradislifvet till lån,
men ätit sitt bröd i sitt anletes svett
och vants till att få, just så mycket han gett,
och lärts till att akta, ej det som man är,
men det som man har, eller bara begär.
Med blott litet pengar, en mänska som han
helt visst skulle synts och ha trott sig en ann.

Hans styrka var liten, fast växten var lång.
Hans mössa blef sliten, men aldrig för trång;
hvad än för en krympning den ruskvädren gett,
tillräcklig den var för hans hufvud och vett.
När rusig han blef, stod han rak som en pamp.
Hans gulröda skägg var som moss-fingersvamp.

Hans barnsliga ögon, som vattnades blå,
mot flickorna myste, när dansen stod på.
Han skröt och han svor, och han slogs och
fick stryk,
men nykter han blektes som kläder i byk,
satt långt fram på stolen och teg när han åt,
så ock när han svalt, och mot ondskans försåt
han bad som ett barn uti mörkret alle'n,
men blinkade åt dem, när dagsljuset sken.

Kamrater han ägde, en black och en skäck.
Af alla de tre var ej en utan fläck,
ej en hade pröfvat att riktigt bli mätt,
och ingen var säker på hvad som var rätt,
för alla var piskan den gåtfulla makt,
och vägen bar af, dit en annan det sagt.
De två drogo släden med rifvande hast,
och vinglig på meden stod Måns och höll fast.

Tungt var det helt visst att ta ovett och slag
så helg liksom söcken och natt liksom dag,

och aldrig för husbondens loblick gå trygg,
men känna den sticka sin fattiga rygg
och såra som nålar med tusende spratt,
hur smal han än gjorde den plats där han satt,
och krydda med bäska af peppar och lut
hans kost, som ändå var så bitter förut,
och veta, att gick det på tok eller väl,
så kanske han sålde sin eviga själ.
Det tog på hans hull, som så knappt kom sig för,
och nära på tog på hans goda humör.
Med oro på djupet, som älf under snön,
han for med Herr Ola till Rätansjön.

FEMTE SÅNGEN.

Om hur Spå-Herr-Ola förgjorde fisket för Rätanborna.

Hu hej, det drog öfver berg och skog,
det var snålt och hvasst, det var bistert kallt.
Sin väg i rännan vet pilen nog,
den gick som Herr Ola befallt.
Så black som skäck af frostens fläck
till grå-skymlar blefvo de båda två,
och Måns stod darrande, grön utaf skräck,
och skallrade tänderna hårdt och såg på.

Man strök under gren, där snön låg len
och damp som en skjuten snöripsflock.
På knakande stam, på rullande sten
tog släden språng som en bock.

I nipans sand det brann ibland
små gnistor för gnällande järnen.
Ett sista dykande skutt vid strand,
och slät låg tjärnen.

Herr Ola styrde till råken ut.
Hans blick stod hvass som ett ljustrande spjut
med fackellågor i stålet,
och tömmarna slängdes mot drängens kind,
och prästen sköt ned som en hvirfvelvind
vid det frätta och bubblande hålet.

»Hoho, godt folk uti Rätans by,
med mig vill I göra tvisten ny
om rätt till fisket i gölen.
Om er blef rätten, ej stort den er ger,
så visst som jag ältar er alla ner
en gång uti helvetespölen.

»Kom lax och sik
från strand och vik,
kom öring och röding och finfjällig harr
och gädda som grubblande sväljer sitt rof
och glor och glor
och växer stor,
kom hit, du lata och sömndruckna bof,
kom hit, du narr!
Hör på, min hjord! Jag skall göra dig klok.
Du skall aldrig bita på agn eller krok,
du skall aldrig gå vill uti ryssja mer,
du skall hålla dig still, när man lyse ger,
du skall plaska och stimma som okynnes barn,
men det skall ej ens glimma ett fjäll på ett garn!
I skall aldrig göda mer någon man,
I skall bara sluka och öda hvarann,
som allting annat i världens rund,
till plåga förbannadt från skapelsens stund.»

Och Måns, han lyssnade häpen och såg.
I råkens gröna och rykande våg
stod öga vid öga och mund vid mund.
Det var, som han sett genom gluggen in

med prästens maning mot islupet sinn
i kyrkan en andaktsstund.
Och käkarna tuggade långsamt luft
besviket, förlängda och breda.
Och blickarna hvälfde i trögt förnuft,
af afund och misstro sneda.
Han skrattade sorglöst, han kiknade gällt:
»I stormynta bönder på Rätans fält,
er går det nog ändå till sist på tok.
Herr Ola, han blir er väl alltför klok!»

Men plötsligt matt blef drängens grin
och fattig-syndar-lik hans min.
För värsta trollkarl än fins fara
där andras trolldom lagt ut snara.

Knappt hade Herr Ola talt ut, ett skall,
ett sätt gaf till i den tjocka is,
och borta var fisken, och vildt ett svall
ur råken trängde af vatten och dis.

I släden tog prästen ett räddande språng,
grep tömmar och piska och satte i gång.
Då gungade redan under dem sjön,
och det small af kanoners rullande dån,
och det genljöd ur klipporna fjärran ifrån,
och puckel vid puckel sköt rygg ur snön,
så det blef likt om vintern en kyrkogård,
och för alla de fyra var nöden hård,
och herre som dräng, och black som skäck,
nu kände de dödens skräck.

Som storm i sin blinda och slingrande hast
de ilade fram, ett hopp som brast
hvartannat hofslag i bubblande tramp,
hvart steg en fälla, hvar slädlängd en kamp!
Hvar lånad sekund var så lång som en dag
och tung som Herr Olas piskande slag.
Fast luftens hvinande köld dem nöp,
de kände blott fasan som efter kröp.
Fast allt sköt förbi som en villa,
det tycktes dem släden stod stilla.

Till sist en gapande råmnas hot.
Den första springarns skälfvande fot
knappt nådde den splittrade isens rand.
Herr Ola höll allas tyngd i sin hand.
Han lyfte den högt i sitt jättemod,
han vräkte den upp, och spannet stod,
och släden som kantrande båt flöt kring,
var uppe med ens i ett sista sving,
och Måns, som fått stöflarna våta,
höll fast och tänkte på alls ingenting,
fick ej ens tid till att gråta.

Ty nu, just som räddningen ändligt var trygg,
Herr Ola den vände sin väldiga rygg
och såg liksom härskarn på upprorets flock.
Där var svett på hans panna, is i hans lock,
där var mera än is i förstelnande blick.
Öfver dånande djupets förvirring den gick.
och det sänkte sitt hufvud i dödsro till slut.
Där blef stumt, där blef hemskare nu än förut,
och en maktlös darrning stod öfver sjön,
som när björnen drömmer om blod under snön.

Men herr Ola såg längre med rynkade bryn,
och Måns fick en underlig syn.

I ringen af berg kring fruset djup
af svallis blått stod en klippas stup.
I bundet hårdt, i förintande kallt,
den klippan var hårdast, mörkast af allt,
en trotsande jätte med urtidens knot.
Herr Ola spände i honom sitt hot,
och han skiftade hamn. Där kom form, där
kom lif,
där var rufvande blickar, hvassa som knif.
Där var läpparnas pressade vrede som sken.
Där var händer som smulade bristande sten.
Där var prästen själf, men med jättelikt mått,
som om köldens, förintelsens spira han fått.
Och Herr Ola såg sig med bistert behag,
och Måns trodde kommen sin sista dag.

Han trodde det än, när de foro med hast.
Så stel som en takis han klängde sig fast

och ramlade af invid hemmets dörr,
och kunde ej skämta och skratta som förr.
Tillbaka kom tanken, lång eller kort:
»Här duger ej dröja. Nu måste du bort.»

SJÄTTE SÅNGEN.

Om hur Måns tog afsked från Spå-Herr-Olas land.

Måns, han bar sin tunga plan,
tjänte tungt sin herre
öfver jul och tjugondan.
Ständigt blef det värre.
Dagern blef så trögt förlängd,
snön låg hög, och väg var stängd.
Hård blef drifva, mjuk blef is,
bart blef buskens blanka ris,
svälten blef till fasta,
fastan blef till påsk och vår,
morgondag blef till i går.
Det var tid att hasta.

Högt från Löfåsbergets topp
midt i dymmelveckan

såg han slingra älfvens lopp,
blåhvit hela sträckan.
Hemmets fjärran tak i natt
skrämdes sammantryckta.
Blåblek aftonstjärnan satt,
halfsläckt ljus i lykta.
Stum han tog sitt afsked så,
närmre gråt än gyckel,
såg igenom vredet på
stulen kyrkonyckel.

Då kom eld i kolnad klut,
då kom gnisterbrand i krut.
Allt, hvad ingen annan såg,
uppenbart för drängen låg.

Tätt som onda tankars flockar,
skumpande i lek som bockar,
harmsen gråt mot svarta händer,
stelnadt grin om glesa tänder,

så för blick som sprängt sitt hölje
drog i tvångtjänst mörkrets följe.

Den ena måste mjölka kor,
så ägarn icke fick för mycket.
En ann, om grannens deg jäst stor,
fick stjäla bort det största stycket,
och några måste smussla smöret,
så mors beräkning kom på skam,
och andra spotta eld på föret,
så släden ej i tid kom fram.
En flock gaf tjut som svultna räfvar,
att locka vallhund ut och vill.
En annan snärjde garn för väfvar,
så stol'n i veckor fick stå still.
En del med ryggen krökt som kattor
stod gnistrande mot barn i hot,
och andra lade sig som mattor,
att snafva i för mormors fot.

Måns såg allting klart och bra
genom rostigt vrede.

»Håhåhå och hahaha!
Stackare de lede!
Här är mänskors ondska stor,
ledt och styggt är sinnet.
Först få trollen nöta skor,
sedan bara skinnet!»

Han hade rätt, det märktes nog.
Där sprang en björn så tungt i skog,
mot ovåns hjord till skada sänd,
men ägarn fått med list den vänd,
och nu mot upphofsmannen gick den,
som ej att möta den var sen.
Så fort som väfstolns spole fick den,
i loppet nöta sina ben,
med röda blodspår tätt i gången,
en ynk för människor och djur.
Till sist på tårna tog den sprången,
som annars ej är björns natur.

Ja, Måns såg mer, såg kvinnor föra
till andra frat för jämt ett år.

Vid denna tid skall man det göra.
Med sopor tyst om kväll'n man går.
— De kunde varit mindre trägna
och spart sig väg och all sin flit,
ty hemma sågo de förlägna,
hur grannen just bragt sopor dit.

Måns skalf till, där han såg på
genom frostens slöja.
Skrattet dog i suck: »hå hå,
här kan ingen dröja!
Fåfängt lura svält och törst
mer hos Spå-Herr-Ola,
efter prästen själf är först
i det ondas skola!
När man fått en dyrbar själ
oförtjänt från ofvan,
tar man sig i akt. Farväl!
Här är afskedsgåfvan.»

Han slängde nyckeln, som att hinna
till älfven ned i disets svall,

och såg väl tusen stjärnskott brinna
och bli till svart vid ljudligt fall.
Han kände jord och himmel skaka,
och platt längs marken som en rem
han sprang, och såg sig ej tillbaka,
den närmsta väg han visste hem.

SJUNDE SÅNGEN.

Om Måns' flykt.

Så skyggt smög aldrig tjuf ur huset,
så stolt vek aldrig gäst från kruset
med mynt och samvet spardt i rocken,
som Måns klef öfver tröskelstocken
med frihetsstundens sötma smakad,
men stackars ryggen bänd och skakad,
som mus den katten fått i greppet,
som slängdt af ödesvågor skeppet.

En stund han höll sig stödd mot posten.
I näfverkonten stulna kosten
af snustorrt bröd han klappra hörde
som flöjelns hjul, men modet rörde

sig tryggt och gol och reste kammen:
»Hvad ingen vet, det når ej skammen.
När frälsning bort från Fan är målet,
hvad gäller kakan? Knappast hålet.
Tvärt om, när domens ljungeld hviner,
hvem vet, kring hjässan klart den skiner,
Sankt Erik hufvet får tillbaka,
och jag som Olof står med kaka.»

Men första stegets kras mot skaren
fick honom åter rädd som haren.
Fast natten helt sitt hvalf fullkomnat,
ej säkert var, att prästen somnat,
och stjärnehärens spjut mot kålen
väl visste väg, men krympte själen.
Så ödmjuk blef den, arm och sliten,
i evig rymd så gränslöst liten,
i dröm om far och mor den kvaldes
med undran, hvar de sälla dvaldes,
om slut det fanns på ljusens vimmel.
— Måns skulle nöjts med mindre himmel.

Dock som den var, så fick han ta den
och tassa tyst längs fönsterraden,
där glöd sköt fram ur härdens bränder
och bröts mot isdropps hvassa tänder.
O, je, de rördes, fram de sträcktes,
och flamman steg, och husbond väcktes!
Som rofdjur hukas ned till språnget,
kröp stugan hop, och re'n förgånget
var hvart ett hopp, och foten bunden.
Han gärna gett sin själ på stunden
med all dess arfvedel åt Styggen,
att bara slippa hugg på ryggen.

Men pryglet kom ej, allt var villa,
och natten stor och hemsk och stilla,
och medan Karlavagnen svängde
kring polens topp, där stjärnan hängde,
sprang Måns, som pilen rak i loppet,
mot lyckostjärnan sin och hoppet.

❦

ÅTTONDE SÅNGEN.

Om Måns i skogen.

När gryningen kom med flamman
på svartaste skogåsspetsen,
som kol föll mörkret tillsamman
Då kunde ej Måns vara ledsen.
I djupblå skare sken hvar höjd
af rosigt gnistrande bränder.
Det var som om världen tutade fröjd
i valna och skälfvande händer.

Då måste han hvissla och sjunga med,
om också i villskog fången,
och alltsom dagen på himlen skred,
mer yrande glad blef sången.

Hvart fjäll stod silfverblankt af sol
och lätt som luft i glansen
och lyfte högt sin hvita kjol,
som att ta del i dansen.

Och bäckarna visste ej till sig mer
af svällande ungdoms makter.
I bubbligt jubel de rusade ner
och fyllde med dån sina schakter,
och myrens björk, som frusit fast,
i båge böjd, sprang upp i hast
och lyfte sig åter rak från rot.
Så gick det med snaran om vårens fot.
Nej, ingenting kunde binda!
Till hot blef frihetens öfvermått,
och Måns fick ögonen blinda
och kände blott, hur i ring han gått.

En annan dag. Då var solen skymd.
Kring alarnes hängen en duggig rymd

i sänkan kokte sin imma.
Där marken slöt, tog molnet vid.
Han såg ej väg, han visste ej tid,
om nära var kvällens timma.
Men mötte han getters svältande flock,
han liste dem till sig med huttrande lock
att spana i ögonens strimma.

Om smal som knif var djurets blick,
på osedd bana solen gick.
Om svart den lyste, trolsk och rund,
var re'n för dörren nattens stund,
en natt, i vilda ögat skådad,
med all sin hemska skräck bebådad.

Mot stubben andlöst tryckt han såg
en gång i månsken vargars tåg.
På blåmörk snö ett skugglikt led,
tiss, tass, i samma spår det skred,
med nos mot marken, ödmjuk svans,

med gröngul eld i blickens glans,
likt själ som dömts och vet sin villa,
men ändå måste göra illa.
Med händren knäppta hårdt om knif
han skalf för mera än sitt lif.

Ja, han drog tätt förbi, där björn
låg fullsöfd nu i idets hörn
med blick som röda kol på härd
och drömde lojt om sommarns färd.
Med ram som maktlöst ryckte till
för syn som for ur greppet vill,
med andning hejdad, het och våt
och våldsamt rist som barns i gråt,
låg bunden än hans jättekropp,
och skogen skalf från rot till topp
i svartblått dunkel, ishöljdt tung,
och sjöng sitt vyss för skogens kung.

Men där sjöng ej vår hjälte med.
Som aktsam mor på tå han skred,

men smög ej ens en blick dit in,
och vägen blef med ett så lång,
och stigen blef så svår och trång,
som ormens, när han ömsar skinn.

Dock, framåt gick han ändå jämnt,
än muntert nog och än beklämdt,
än mil för mil i skyhögt sus,
där vildt på snön föll sparsamt ljus,
än öfver myr och svartnad stam,
som bubbligt dök, där han skred fram,
än längs med älfvens jättestämma,
beständigt ny, fast känd se'n hemma.
Med brak af is och vrål af vatten
den viste väg i svarta natten.

På granris bäddad, våt och öm,
han frös sig in i kuslig dröm
och spratt förskrämd mot nyfödd dag,
som haren, väckt af skramlans slag,

hans egen tandrads klapperdans,
när frosten steg i gryningsglans.

Han rörde stelnad lem med nöd
och åt sig varm på knaggligt bröd,
hans stulna kost. I bäckens hål
han drack sin tunna afbilds skål,
med knäböjd ställning än till tack.
Han mist sin ena stöfvelklack,
men det var allt. Han tänkte blott:
»Det var en faslig värld, vi fått,
att vara stor, mer vid hvar dag!
Men jag blir liksom mindre, jag.
Hur väldig skogen, ändlös tiden!
Bah, desto bättre göms jag i den!»

❦

NIONDE SÅNGEN.

Om hvad Måns fick höra hos häxan.

Måns hade väl vandrat en veckas tid,
då såg han en stuga, liten och grå,
som soliga bygden ej känts vid,
men skjutit till skamplats i dunkel vrå.
Med fönstret blindt af smutsig klut,
med neddragen hufva och svankig rygg
likt jagad tiggare tog den sig ut,
som satt sig vid korsvägen, frusen och skygg.

Han tänkte: se, där är just platsen för mig!
Där kan jag få hvila en stund så smått,
och fråga mig fram efter väg och stig.
Dit kan ej Herr Olas bud ha nått.

Han klappade på — »Klif in!» — Han klef,
men intet såg han till välkomst och värd.
Blott sotiga stockar med mossans dref,
en lave till säng, en gråhäll till härd.
En burk med iglar i smutsigt vått
var hela den prydnad, som rummet fått.

Ett bylte af trasor tog mänsklig gestalt
i bäddens lump och välte sig still.
»Lägg bränsle på! Här är bistert kallt.
Säg sedan ifrån, hvad ondt I vill,
men säg det ohöljdt, som aldrig I lärt!
Det är allt hvad jag utaf folk begärt.»

Han stammade häpet: »Gu' signe mor!
Jag önskar blott värme och hvila få.»
»Hå, tack för er hälsning, fast alltför stor!
Tolf svältande iglar, det är mina små.
De suga sin föda ur blod som skämts,
det lilla jag får är af uselhet,

af afund som hatar, feghet som skrämts,
men I, kan jag märka, af intet vet.
Jag är bygdens ondska och bygdens skam,
men tar I till godo hos häxan, stig fram!»

Nu, tänkte Måns, har jag just varit klok!
Från regn till takdropp, från stekning till kok
var vinsten min af att springa mig trött!
Men han satte sig dock, se'n han elden skött,
och njöt utaf värmen, som kittlande stack,
med blicken helt mörk mot sin enda klack.

Och häxan låg, som om han ej fanns.
Med fäktande händer mot flammors dans,
med vettskrämda blickar ur ögonens hål,
likt syrsornas fladdring mot ljusets bål,
i yrsel och frossa hon kved om sin nöd.
»Nu kommer min dom, nu kommer min död,
nu ser jag klart, hvad min lefnad gällt.
Håå, tungt för man som för kvinna!

Först trampa sig trött uti synd och svält
och sedan i helvete brinna!»

Det tyckte nu Måns lät alltför svårt,
helst själf sin räddning ur slikt han vann.
Då smälter ett hjärta som ej är hårdt,
och mänsklig och god blir en man.
Han ömkar andra, fast själf förnöjd
och njuter i tårar den ädlaste fröjd.

Men när han för båda till tröst fick sagdt:
»Nå mor, så svårt... Ibland blir en fri —»
kom svaret skarpt: »Tag er väl i akt!
I tänker er säker, I,
förrymd, förskrämd, jag märker det väl,
men passa I på er förlösta själ!
Om ringaste småsak där borta är glömd,
då drar den tillbaka, och då är I dömd.»

Nu måste vår Måns i gråten le.
»Jag fick, hvad Herr Ola haft hjärta att ge.
Hvad allt blef mitt, har jag knogat på,
men fann det inte just tungt ändå.
Det bästa var stöflarna, innan de sprack,
och innan de miste en klack.»

»Så gå, så gå! I blir hädd som klädd.
Håll inne med grin vid en döendes bädd!
Jag kunde väl säga och önska mer.
Jag kunde väl draga förbannelser ner,
men dem har I nog af, I liksom jag.
Man föds, föröds och skall dö en dag.»

Och Måns sig tyckte haft glädje nog
och lagom godt af den ro han fick.
Han längtade åter ut till sin skog
och öppnade dörren och gick.

❦

TIONDE SÅNGEN.

Om hur Måns tog sig vidare fram.

Där gled en sky för ljuset,
där steg som rök ur marken opp.
Det blef till dans, det blef till ring,
och likt sig mer var ingenting,
och Måns blef yr af suset
från furans skymda topp.

Han gick väl mera än en dag,
men ändå blef det aldrig natt.
Han irrade sig blind och matt,
likt ripan, stängd af risets hag,
som redan anar faran,

men svulten, viljelös och svag
kör hufvet in i snaran.

Kring häxoordens gåta
hans tanke vred sig, sjuk och vild.
Han såg mot dimmans våta
och hvita dok en tydlig bild.

Och det var kammarn hemma,
och uselt var där, grått och armt,
men stundom var där ändå varmt,
och där ljöd tuppens stämma
till tröst, när man låg ensam rädd,
och, som den var, där fanns en bädd.

På golfvet, tätt vid bäddens fot
— å, nu kom minnet, fullt af hot —

hans klack, hans klack i prästens våld!
Om så det var, då var han såld.

Hans håg bar nu en enda lust:
att få se riktigt efter just.
Men aldrig helt han visshet hann,
där synen lyste till och svann.
Som betet fisken drog den,
och all hans tanke tog den.

Och vägen blef allt längre,
på myr'n hven vinden dubbelt kallt,
och dimmans mur blef trängre,
och fasthet fick den, tog gestalt.
Det blef till tusen kroppar,
som knuffades åt samma håll,
och svetten stod i droppar
på Måns, så tätt som hål i såll.

Och ögon såg han glöda
och kände armar tätt sig sno

och hörde skrik som halfstrypt kved,
men tordes ej ens gråta med.
Han visste det var döda,
som ej i grafven nått sin ro,

som evigt skulle tråda
den jord, där ej de frälsning nått,
i grannens ångest skåda
sin arma synd, sitt arma brott,
ty *ett* för dem var ondt och godt,
och ej de valt bland båda.

Ett fjärran ljud i luften skar.

Som väderskramlans gny det var,
på ladans gafvel luftigt satt
att skrämma mössen dag och natt.

Dår var vål byggd att finna,
med rök ur hård och hundars kif,
och fönstrens sken i munter flod,
och puls som vårmts af verkligt blod,
och där var ro att vinna
för jäktadt månskligt lif.

Och fram han bröt med nödens lag
och slet från strupen händers tag
och kände allt det kalla
med fotens rysning trampadt ned,
och gled i slipprigt vått och stred
för lifvet sitt mot alla.

Och ljudet växte doft och lugnt.
Nu var det kvarn som malde tungt,
och forsen drog mot rännans stup,
och skummet slog ur isigt djup,
med svindel mot hans panna.
Och fort han flög som kastad spån,

slets kring med hjulets duns och dån,
blef fri och kunde stanna.

Hvar var han nu? I himmelrik?
Nej, jorden var sig otäckt lik
och ej sågs änglars skara,
och ej bjöds mycken salighet.
Han stod där hemma bara,
likt en sig dubbelt fallen vet,
och frös mot sken af bränder
— på rutans is de lyste tunt —
och såg Herr Olas händer
med mortelns stöt som malde rundt.

Och kvarnens sten fick saktadt lopp,
och väderskramlans surr höll opp.
Hvart andedrag sig hejdadt smög,
men själfva tystnan drog och sög,
som djupet drar i källan.

På rostig hake dörren flög.
Han måste in i fällan.

Där stod Herr Ola, bred och stor,
som stöpt i eldens röda glans,
och blickens makt som rusig for
af allt hvad ondt i världen fanns.
Han stod där hel, han stod där trygg
och spände rak sin jätterygg,
i munnens skägg en löjets skymt,
som lyfte läppen stolt och grymt.

Men Måns sjönk hop, så tunn och krökt
som vidjan, rist på eld och rökt.
Af svält och skräck var grön hans hy,
med fläck vid fläck af svett och dy,
och klämdt af fasan ögat stod,
likt äggets hvita, blankt och stort,
med strimmor tätt af vattnigt blod,
men ej en glimt ur själens port.

Ej fanns för tanke tid och rum,
men om det funnits, så han bedt:
Å Gud, att vara half och ljum,
att vilja ett och kunna ett!
En fattigsyndarsjäl på jord,
jag lappats hop af ondt och godt.
Till lif det ena blir, men ord,
ack, tomma ord det andra blott.

Och Spå-Herr-Ola segern njöt
i fröjd, som blef till bistert skratt:
»Förrymda kryp, så färden slöt!
Din plats du känner nu. God natt!
Att fly från mig, du dyrt det lärt
— böj djupt dig ner till lof och tack! —
för mänskors barn är föga värdt.
De glömma jämt sin stöfvelklack.»

ELFTE OCH SISTA SÅNGEN.

Om hur Måns vann sin frihet.

Skall Spå-Herr-Ola stå som kung
med lifvet under foten?
Å nej, å nej, vår värld är ung,
och sjuk blir aldrig roten.
Är mänskan till på ondt som godt,
hon har dock rödt i blodet,
och ingen trollmur än sig stått
mot friska lefnadsmodet.

Se, Måns, han fann ej skymt till hopp,
han var till trältjänst tagen.
Med kufvadt sinn, med pryglad kropp
hvar natt han spratt i skrämsel opp,

gick blind och gråt om dagen.
Men solen tog allt längre tag,
fick mindre frost att dricka,
och just på årets längsta dag
den lyste på en flicka.

Den lyste till, så mild i glans,
när just den sjönk i skogen.
I ögats spegling folkets dans
skred fram i dörr'n till logen.
Det var som lifvets gråa ring
slöts hop med guldsmidt spänne.
Så klart det blänkte rundt omkring,
och armt och trångt var ingenting —
men Måns såg bara henne.

Och det var nog, fast föga lönt
för oss att gåtan finna.
Det var ej fint, det var ej skönt,
men makt det bar af kvinna.

Det var ett ting att ta i famn
och glömma hela världen,
att skänka ljufva, dumma namn,
en tröst, ett hopp, en säker hamn
till slut för lefnadsfärden.

Kanhända Spå-Herr-Olas bygd
långt bättre blommor skänkte.
Man vet ej ens om hennes dygd,
hvad folk som visste tänkte.
Men Måns, han tänkte blott: vi två,
vi två, i natt, för lifvet —
och flickan: hur hans blickar stå
som Lusse-ljus ur ögats blå!
Han är ett hjälplöst barn — låt gå! —
Och så var hjärtat gifvet.

Där smögo de nu sommarn om
i nattljust snår och kysste.
När höst med dagg och mörker kom,

de fröso hvar dem lyste,
men blef det alltför kallt om kväll'n,
och sof Herr Ola djupt i fäll'n,
i idet där hos björnen
de njöto glädjen röd från häll'n
och skuggans skräck ur hörnen.

En regnig natt tog bränslet slut,
när bäst de trifdes samman.
För lat var Måns att ge sig ut,
och redan stryptes flamman.
Det gällde vara snabb och klok
att något eldfängt finna,
och flickan såg Herr Olas bok.
Den var som gjord att brinna.

Hon rörde vid den halft på skämt,
att pröfva tyngden bara.
Till is blef Måns och skrek förskrämdt:
»O je, o je, låt vara!

Där väcks all Satans afgrundsmakt,
om minsta dammkorn störs. Gif akt,
förr'n botlös synd är vållad!»
Men knappt sin varning drängen sagt,
stod flickan där förtrollad.

Jag vet ej, hur hon vishet fann
i nyckfull kvinnohjärna.
På kinden rodnad brann och svann,
och blicken sken som stjärna.
Den tunga bördan lyftes lätt,
fast skälfning kom i målet.
»Herr Olas makt sin dag har sett,
om du dess ursprung gissat rätt.
Nu vräks den in i bålet!»

Och eld ur kolens domning flög
till möte mot sitt väsen,
som åskans brand väcks jättehög
ur sommartorra gräsen.

Hvart skrymsles skugga skenet tog,
ur takets hål som blixt det slog
mot nattens hvalf, det låga,
och mörkret kved som storm i skog
af lösta andars plåga.

De två därinne logo godt
som barn. I härdens bränder
de sågo gyllne framtidsslott.
De tryckte nötta händer,
tills allt blef skumt af gråt som kom,
en gråt af bara glädje,
och om de också vändt sig om,
de knappast märkt den tredje.

Det var Herr Ola. Stel och blek
han såg sitt välde ramla.
Förödt, förströdt i tanklös lek,
hvad jämt ett lif fått samla!
Hur isigt kallt, hur tungt han bar

ur djupet af naturen,
stod dock gudomligt lättsinn kvar
och blåste bresch i muren.

Ja, som om han ej funnits till,
på jord han ej fått kufva,
jämt skulle väckas fåglars drill,
som bygga bo och rufva,
och mänskor skulle lefva där
som narrar, lida, drömma
och slutas hop i ljuft begär,
förlåta, fela, glömma.

FLYTTFÅGLARNA.

*

I.

När sjön står mörk med fläckar,
där regnets piska slår,
och tunnt det blir i häckar
och glest och gult i snår,
när spindeltråd och maskrosfjun
och öfvergifna bonas dun
på luftens ström en solblek dag
far kring vid syrsosträkens drag,
då blir det brus i bäckar,
och orosbudet går.

I åkerns stubb står lärkan tryckt,
och ögat speglar molnens flykt,

men spräcklig strupe tiger still,
och stum och glömd är glädjens drill.
Vid tallmons rand, med blicken svart,
är trasten gömd och vet ej hvart
det mörka ekot med sig tog
den sång, som skalf i sommarns skog.
Och svalans rastlöst gälla skri
drar nästets flydda ro förbi.
Men högt, med blanka vingar
som brons mot himlens blå,
slår höken vida ringar.
Som spjut hans blickar stå.

Och farans närhet, skuggans fall
och morgondagg, som dröjer kall,
och solens bleknadt tunna ljus
och trädens skärpta hårda sus
och ängslig tystnad, allt tar röst
och hviskar lågt: nu blir det höst.
Din natt blir lång, din dag blir kort,
din värld blir trång. Du måste bort.

II.

De lyfta sig en kväll, när flamman
af ramladt bål med moln sig täckt.
De hvirflas högt, de drifvas samman
som vissna löf för stormens fläkt.

Och det är sångens afskedssmärta,
som darrar stum, som skälfver svag,
och det är mörkrets skrämda hjärta,
som slår i deras vingars slag.

Sin väg det vet, och rak går färden,
som aning först den kosa gaf,

och framför dem är vida världen,
i djupet allt de hållit af.

Där vagga deras skogars toppar,
likt vilsen våg, som ej vet hvart.
På fältet, grått af daggens droppar
och dimmans dans, står dungen svart.

Och knifsmalt glittret slår ur strömmar
med kort sekund af orons brus.
Som ändlös rymd för stela drömmar
är sjön med stjärnors matta ljus.

Förbi dra ödejord och byar
med sömnögdt sken från mänskors hem,
och endast himlens sträckta skyar
ha lif och mål och följa dem.

Så bär det fram i långa nätter
med dagsron ängsligt tryckt och stum,
tills framför ligga hafvets slätter
och under — strandens hvita skum.

De tveka ej. Beständigt tvingar
dem oro fram, som gräns ej vet,
och fladdret af små späda vingar
lyfts högt i mörk oändlighet

och flyktar bort, likt själ som rycker
sig loss, när stoftets tyngd blir spord,
och bara stumma dunklet trycker
på deras sångers stumma jord.

III.

Men än, fast ögat spåren
ej märkt af luftig färd,
när flingan smält i tåren,
de hitta hem, när våren
är kung i vårens värld.

I första gryningsljuset,
med första böljebruset,
som vinden nyfödd för
med isig klang mot gruset,
af deras vingar suset
i pärlhvit rymd man hör.

De ha så brådt att hinna,
så brådt att boet finna,
ty vårens natt är kort,
och stora stjärnor brinna,
och alla faror svinna
i längtans oro bort.

Och ännu minnen smeka,
och ännu genljud leka,
där sången förr blef spord,
och viden blomma veka,
och tunna skuggor tveka,
och fälten lysa bleka
på blek, jungfrulig jord.

Och skogen drifvor hyser,
och hvita björken fryser
som naket barn vid vik.
I insjöspegeln lyser
en himlens öppna flik.

Där är som gräns för världen,
som sträcktes modigt färden
i strandlös rymd till slut,
men framåt, framåt bär den
i sky som tunnas ut.

Ty liksom droppar stänka
från vårens moln att blänka
på mark och kvist och strå,
ur flykten skaror sänka,
att forna boet nå,
att forna sången skänka
från mark och kvist och strå.

Ty de ha spart sin stämma,
där fjärran ro dem band.
Blott här de äro hemma,
och främlingsekon skrämma,
men här kan sången svämma
kring deras sångers ljusa land.

FORSEN.

*

Hvar natt i sömnen än jag hör
den fjärran forsens sus och brus.
Om dagen skyms dess kända röst
af tusen ljud ur tusen bröst,
men nu är ingenting som stör
i sommarkvällens bleka ljus.

Och stämman manar frisk och ung:
»Lyss, jag är djup, lyss, jag är makt!
Din puls är het, din tanke tung.
Får du då aldrig ordet sagdt,
mitt ord? Stå upp och sjung!»

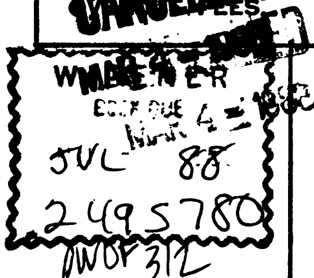
Å du är stor och stor din sång.
Du skogens mörka gåtor bär
och stenens köld och bäckars språng,
som glänst och glittrat dagen lång,
och allt i ett är där.

Ett lif det tar af kamp och tvång
för mig att blott få rymden still
kring hvad jag djupast vet och vill,
men då blir ordets rymd för trång.

Dock, om min sista kraft det tog,
om stum och stel, jag lyssnar än
som nu till dig, du starka vän,
och jag skall somna lugnt en gång
med gåtan löst — det är mig nog.

INNEHÅLL.

CANCELLED
WIDENER
JUL 88
2495780

